

Центральноукраїнський національний технічний університет
(повне найменування закладу вищої освіти)

Економічний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра «Економіка, менеджмент та комерційна діяльність»
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущена до захисту»
Зав. кафедри ЕМКД
канд. екон. наук., доцент
_____Тетяна РЯБОВОЛИК
«11» грудня _____ 2024 р.
(протокол засідання кафедри ЕМ та КД
№6 від «11» грудня 2024 р.)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
на тему:
**«Шляхи та напрямки покращення фінансового стану
підприємства в сучасних умовах»**

Виконав: здобувач вищої освіти
на другому (магістерському) рівні
ОПП «Менеджмент бізнес-організацій»
спеціальності 073 «Менеджмент»
групи МЕ-23М
_____Турпал Арбоєвич Габаєв

«11» грудня _____ 2024 р.

Керівник: канд. екон. наук., доцент
_____Тетяна Федорівна Рябоволик
«11» грудня _____ 2024 р.

Рецензент: канд. екон. наук., доцент
_____Валерій Володимирович Подплетній

ЗМІСТ	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Поняття та сутність аналізу фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень	8
1.2. Методичні підходи до формування й оцінювання показників фінансового стану підприємства	16
1.3. Фактори впливу на фінансовий стан підприємства в сучасних, кризових, військових умовах ведення бізнесу	24
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДОСЛІДЖУВАНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	28
2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Кіровоградобленерго»	28
2.2. Аналіз майнового стану та джерел його формування на досліджуваному підприємстві	33
2.3. Оцінка фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго»	42
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПрАТ «КІРОВОГРАДОБЛЕНЕРГО»	48
3.1. Стратегічні напрями підвищення ефективності організації фінансової діяльності на досліджуваному підприємстві	48
3.2. Пропозиції щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго»	50
3.3. Визначення ймовірності банкрутства ПрАТ «Кіровоградобленерго»	53
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Розвиток підприємництва в умовах складних економічних обставин, що склалися в Україні, є природною реакцією на виклики ринкової економіки. Нинішня ситуація висуває перед підприємствами нові труднощі, зокрема, нестабільність законодавчої бази, політичну невизначеність, економічні ризики та труднощі з прогнозуванням майбутніх доходів і витрат. Ці фактори створюють певну непередбачуваність у діяльності підприємств і потребують адаптивного підходу до управління.

У таких умовах ефективне використання фінансових ресурсів набуває особливого значення. Управління фінансами не лише забезпечує стабільність підприємства, але й дозволяє знаходити можливості для інвестицій у розвиток навіть за складних умов. Ретельний контроль за витратами, впровадження систем фінансового планування та оптимізація структури капіталу допомагають мінімізувати ризики та підвищити стійкість до зовнішніх впливів.

Крім того, важливо розробляти стратегії, спрямовані на диверсифікацію джерел доходу, підвищення конкурентоспроможності продукції чи послуг та розширення ринків збуту. Інноваційні підходи, такі як автоматизація фінансових процесів і використання сучасних цифрових інструментів для аналізу фінансової діяльності, здатні значно підвищити ефективність управління.

Успішний розвиток підприємств в Україні за сучасних умов вимагає адаптації до динамічних змін зовнішнього середовища, стратегічного планування і прагнення до стійкості та гнучкості в управлінні фінансовими ресурсами. Це дозволить підприємствам не лише виживати, але й розвиватися в складному економічному середовищі.

Зазначене вище актуалізує обрану тему дослідження про що свідчить також і значна кількість науковців які досліджували питання фінансової стійкості підприємств. Так теоретичним та практичним засадам фінансового

менеджменту підприємств присвячені праці В. Герасимчук, В. Забродського, Н. Кизима, О. Олексюк, В. Савчук, З. Соколовська, О. Стоянова, Н. Чумаченко, Г. Швиданенко, А. Шеремет та багато інших відомих учених. Також фінансову стійкість розглядають в контексті безпеки діяльності підприємства і даний напрямок в своїх працях висвітлювали Е. Альтман, І. Ансофф, К. Беєрман, У. Бівер, С. Бір, І. Бланк, Т. Петерс, В. Пономаренко, Т. Таффлер та ін. Проте дана тема є настільки широкою та специфічною що в кожному окремому дослідженні з'являються нові особливості її глибини дослідження та актуальності, оскільки практичну сторону мало хто досліджує, зазвичай це носить оглядовий, поверхневий характер.

Метою роботи є пошук нових шляхів та напрямків покращення та розробка практичних рекомендацій для покращення фінансового стану підприємства на прикладі ПрАТ «Кіровоградобленерго», яке є виробником та постачальником електроенергії для споживачів на внутрішньому національному ринку.

До досягнення поставленої мети в даній випускній роботі виникає необхідність у постановленні та вирішенні наступних завдань:

- 1) дослідити теоретичні аспекти фінансового стану підприємства;
- 2) розкрити поняття та провести сутнісну характеристику категорії «фінансовий стан» підприємства в сучасних умовах;
- 3) надати характеристику методичним підходам до формування й оцінки показників фінансового стану підприємства;
- 4) дослідити численні фактори впливу на фінансовий стан підприємства;
- 5) вивчити загальна характеристику діяльності досліджуваного підприємства;
- 6) провести аналіз фінансово-господарської діяльності та оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства;
- 7) визначити шляхи та напрямки покращення фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго».

Об'єктом дослідження було обрано провідне «Приватне акціонерне товариство «Кіровоградобленерго» (підприємство), яке займається виробленням, постачанням, передачею, розподіленням, приєднанням та торгівлею електроенергією, задоволенням потреб споживачів в умовах функціонування єдиної енергетичної системи України.

Предметом дослідження виступають фінансові та економічні показники діяльності ПрАТ «Кіровоградобленерго» та показники ефективності його збутової діяльності.

При написанні випускної роботи використовувались такі методи дослідження як: аналіз, синтез, порівняння, оцінювання, математичне моделювання та ін.

Для досягнення поставлених завдань в першому (теоретичному) розділі випускної роботи розглядаються теоретичні аспекти фінансового стану підприємства. Зокрема проведено дослідження поняття та сутності таких категорій як «фінансовий стан» та «аналіз фінансового стану» який в роботі виступає об'єктом дослідження. Розглянуто методичні підходи до його формування та оцінки, а також фактори впливу в сучасних, кризових, військових умовах ведення бізнесу.

В другому (практичному) розділі розкривається загальна характеристика досліджуваного підприємства. Проведено аналітичну роботу фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Кіровоградобленерго», та зокрема оцінку його фінансового стану.

У третьому розділі наведено шляхи та стратегічні напрями підвищення ефективності організації фінансової діяльності на досліджуваному підприємстві. Надано пропозиції та проведено дослідження з питання визначення ймовірності банкрутства ПрАТ «Кіровоградобленерго».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в детальному дослідженні наукових джерел щодо питання удосконалення фінансової стану підприємства та розробка механізму ефективного застосування отриманої

інформації на практиці із пропозиціями щодо покращення фінансової діяльності ПрАТ «Кіровоградобленерго».

Практична цінність роботи полягає у розробці стратегічних напрямків підвищення ефективності організації фінансової діяльності та покращення фінансового стану в цілому на досліджуваному підприємстві

Результати дослідження оприлюднені на VII Міжнародній науково-практичній конференції «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» Центральноукраїнського національного технічного університету, м. Кропивницький (07-08 листопада 2024 року, доповідь «Напрямки покращення фінансової діяльності суб'єктів господарювання»).

Джерелами інформації випускної роботи виступають підручники з основ менеджменту, маркетингу, економіки підприємства, статті молодих вчених та дослідників які займаються вивченням питань пов'язаних із фінансовою стійкістю підприємства та його діяльності, а також статистична та бухгалтерська звітність досліджуваного підприємства: Форма № 1 «Баланс», Форма № 2 «Звіт про фінансові результати» за досліджуваний період з 2019 по 2023 роки.

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Загальний її обсяг становить 70 сторінок друкованого тексту, в тому числі основний текст – 63 сторінок. Ілюстративний матеріал до випускної кваліфікаційної роботи містить 12 таблиць, 20 рисунків та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття та сутність аналізу фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень

Аналіз фінансового стану підприємства є ключовим інструментом, який дозволяє оцінити стабільність, платоспроможність, ліквідність і ефективність його діяльності. У сучасних умовах нестабільної економіки, конкуренції та швидких змін зовнішнього середовища фінансовий аналіз стає незамінним засобом для прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень.

Ефективне управління фінансами підприємства неможливе без системного аналізу його фінансового стану. Такий аналіз дає змогу виявити сильні та слабкі сторони підприємства, оцінити ризики, виявити резерви та сформулювати рекомендації для забезпечення його стійкого розвитку.

Проведемо дослідження поняття, сутності та ключових аспектів аналізу фінансового стану підприємства як об'єкта економічних досліджень, а також встановимо його значення для успішного функціонування бізнесу.

Актуальність аналізу фінансового стану підприємств зумовлена необхідністю адаптації до умов глобальної конкуренції, економічної нестабільності та обмежених ресурсів. Для власників, інвесторів, кредиторів і керівництва підприємств фінансовий аналіз виступає базовим інструментом для оцінки результатів діяльності, розробки стратегій і прийняття рішень.

Особливе значення фінансовий аналіз має для підприємств, що прагнуть залучити інвестиції, оптимізувати витрати, підвищити фінансову стабільність і забезпечити конкурентоспроможність. У цьому контексті він стає одним із найважливіших напрямків економічних досліджень, оскільки його результати сприяють розробці ефективної політики управління фінансами.

Для розкриття сутності поняття аналізу фінансового стану підприємства варто дослідити таку компоненту як «фінансовий стан», сутність якої наведено

в таблиці 1.1. та показано як трактують дане поняття визначні науковці в даній сфері.

Таблиця 1.1 – Сутність поняття категорії «фінансовий стан»

Автор	Зміст поняття	Коментар
А.М. Поддєрьогін [115]	Комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.	Залежність фінансового стану від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Наявність ресурсів, які можуть бути використані підприємством, однак випускається з уваги якісний бік: доцільність та ефективність їх використання.
О. С. Філімоненков, Д. І. Дема [114]	Здатність підприємства своєчасно погашати свої боргові зобов'язання	Фінансовий стан визначено як добрий чи поганий
Г.В. Савицька [97]	Спроможність фінансувати свою діяльність, тобто характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, фінансовими взаємовідносинами з іншими фізичними та юридичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю	Якісна сторона використання ресурсів та участь у взаємовідносинах не вказується
Г. В. Карпенко [41]	Реальна та потенційна можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатність ефективно здійснювати її в майбутньому.	Період часу, за який характеризується діяльність підприємства
Л.О. Коваленко [45]	Характеристика його фінансової конкурентоспроможності, ефективність використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання	Враховані більшість рис підприємства, за якими можна зробити ґрунтовні висновки, як господарюючого суб'єкта ринку
А.Г.Семенов, О.О.Єропутова, Т.В.Перекрест, А.В.Лисенко [118]	Система показників, що відображають стан капіталу в процесі його кругообігу та здатність суб'єкта господарювання фінансувати свою діяльність на фіксований момент часу.	Сукупність (система) показників

Джерело: складено автором за матеріалами [41; 45; 97; 114; 115; 118]

На основі проведеного аналізу наукової літератури та досліджуючи сутність та основні складові аналізу фінансового стану підприємства ми можемо сказати, що «аналіз фінансового стану підприємства» – це систематизоване дослідження фінансових показників, яке дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів, рівень фінансової стабільності, платоспроможності та ліквідності. Об'єктом дослідження виступає фінансова звітність підприємства, включаючи баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та інші фінансові документи.

На рис. 1.1. наведено можливості які дасть оцінка фінансового стану підприємства.

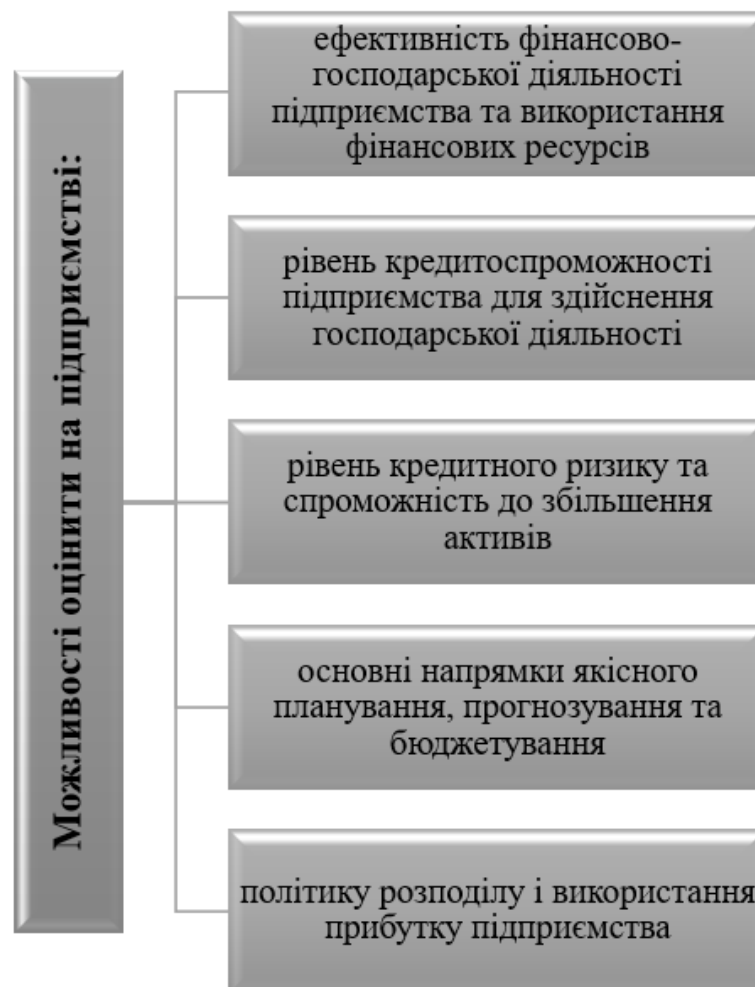

Рисунок 1.1 – Можливості від проведеної оцінки фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором

Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства наведено на рис. 1.2.

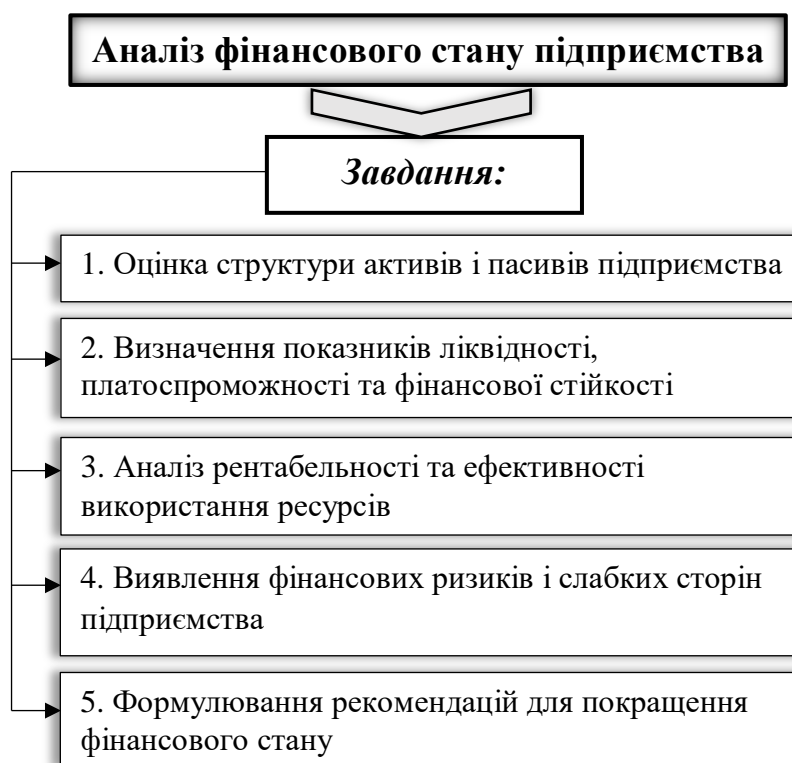

Рисунок 1.2 – Завдання аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: складено автором на основі загальноприйнятих норм

До ключових методів фінансового аналізу відносять горизонтальний аналіз, вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, порівняльний аналіз та інші які наведено на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Основні види фінансового аналізу підприємства

Джерело: складено автором

Горизонтальний аналіз вивчає динаміку фінансових показників у часі. Тобто, це метод фінансового аналізу, що забезпечує визначення фінансових показників за різні періоди часу для порівняння динаміки змін. Він дозволяє оцінити темпи зростання або зниження окремих статей балансу, звіту про фінансові результати або інших звітів.

Згідно основної характеристики даного аналізу є те що необхідним є визначення базового періоду, тобто обирається рік або квартал, який використовується як основа для порівняння. Потім проводять розрахунок змін, ці зміни можуть бути абсолютні (різниця між значеннями показників за два періоди) або відносні (зростання або спад у відсотках).

Перевагами горизонтального аналізу є те що він здійснює:

- виявлення тенденцій розвитку;
- можливість оцінити стабільність або коливання фінансових показників;
- полегшує прогнозування майбутніх результатів.

Недоліками горизонтального аналізу вважають те, що він:

- може бути менш ефективним при значних змінах в обліковій політиці;
- не враховує вплив інфляції чи зовнішніх факторів.

Вертикальний аналіз здійснює оцінку структури фінансових звітів. Тобто, це метод фінансового аналізу, що дозволяє оцінити структуру фінансової звітності шляхом розрахунку кожного показника як відсотка від базового значення. Цей підхід дозволяє використовувати кожен елемент у загальній сумі та оцінити, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства.

Основними характеристиками вертикального аналізу є те що він допомагає обчислити питому вагу по кожній позиції фінансової звітності, та виражається як відсоток від базового показника. У балансі базовим показником фактично є загальна сума активів або зобов'язань. У звіті про прибутки і збитки базовим показником виступає виручка від реалізації.

Перевагами вертикального аналізу є те, що він:

- полегшує порівняння фінансових звітів різних періодів і компаній різного розміру;

- дозволяє виявити структурні зміни в активах, зобов'язаннях і доходах;
- дає можливість оптимізувати джерела.

Недоліками вертикального аналізу є те, що він:

- не враховує динаміку змін у часі;
- може бути недостатньо інформативним без горизонтального аналізу.

Порівняльний аналіз займається порівнянням показників підприємства із середньогалузевими або з показниками конкурентів. Тобто, це метод фінансового або управлінського аналізу, який забезпечує порівняння фінансових показників або інших ключових параметрів між різними суб'єктами, періодами або планами і фактичними даними. Його мета — виявити відхилення, оцінити ефективність роботи та знайти способи для оптимізації управлінських рішень.

Основні типи порівняльного аналізу вважається міжперіодний аналіз, який здійснює порівняння показників за різні періоди (місяці, квартали, роки), міжоб'єктний аналіз, здійснює порівняння показників різних організацій, підрозділів або галузей та план-фактний аналіз, що здійснює зіставлення фактичних даних з плановими або прогнозними показниками.

Основним завдання порівняльного аналізу є визначити відхилення від планових показників, оцінити ефективність роботи в динаміці, виявити сильні та слабкі сторони в діяльності та сформулювати рекомендації для підвищення ефективності.

Переваги порівняльного аналізу є те, що він:

- дає можливість швидко оцінити динаміку розвитку або відставання;
- полегшує виявлення факторів, що впливають на ефективність;
- може використовуватися як основа для стратегічного планування.

Недоліками порівняльного аналізу є те, що він:

- може не впливати на зовнішні фактори (інфляція, зміни стану);
- потребує точних і релевантних даних для достовірного аналізу.

Коефіцієнтний аналіз (аналіз відносних показників) проводить розрахунок фінансових коефіцієнтів для оцінки ліквідності, рентабельності, платоспроможності тощо. Тобто, це метод фінансового аналізу, що передбачає обчислення та оцінку співвідношень між різними статтями фінансової звітності.

Перевагами аналізу відносних показників є те, що він:

- дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами;
- полегшує порівняння з іншими організаціями або галузевими стандартами;
- виявляє ключові проблеми у фінансовому стані підприємства.

Недоліками коефіцієнтного аналізу вважають:

- залежність від точності вихідних даних;
- може спотворюватися через сезонність або інші зовнішні фактори;
- не враховує якісні аспекти управління.

Факторний аналіз – це метод економічного аналізу, що дозволяє оцінити вплив окремих факторів на зміну певного показника. Його основна мета – визначити, які саме чинники і в якій мірі впливають на результати діяльності підприємства, а також оцінити ступінь впливу кожного з них. Основні види та методи факторного аналізу наведено на рис. 1.4.

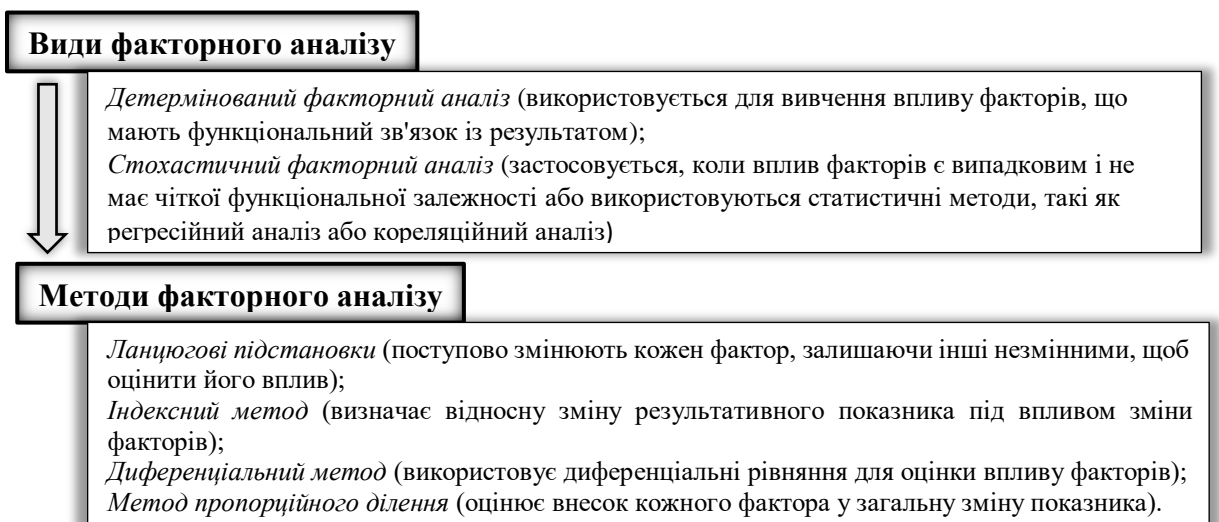

Рисунок 1.4 – Види та методи факторного аналізу

Джерело: складено автором

Перевагами факторного аналізу є те, що він:

- дозволяє детально оцінити причини зміни результативного показника;
- сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень.

Недоліками факторного аналізу вважають те, що він:

- може бути складним для розрахунків при великій кількості факторів;
- вимагає наявності точних і достовірних даних.

Аналіз тренду – це метод фінансового та економічного аналізу, який дозволяє виявити напрямок змін показників у часі. Основна мета такого аналізу – визначити довгострокові тенденції (тренди) розвитку показників і спрогнозувати їх майбутні значення.

Основною характеристикою аналізу тренду є те що він дає змогу проводити порівняння показників за кілька періодів при цьому використовується для виявлення стійких тенденцій змін (зростання, зниження чи стабільність). Використовується при цьому базовий метод (порівняння кожного наступного періоду з обраним базовим періодом) та ланцюговий метод (порівняння кожного періоду з попереднім).

Цей аналіз проводиться поетапно, основні етапи якого наведено на рис.

1.5.

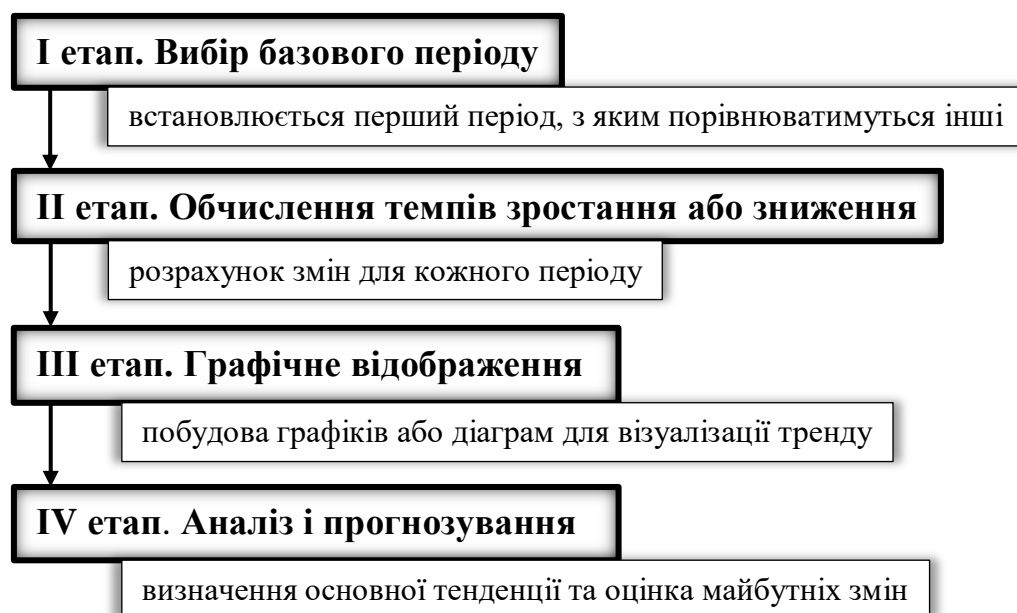

Рисунок 1.5 – Ключові етапи проведення аналізу тренду

Джерело: складено автором

Перевагами аналізу тренду є те, що він:

- дозволяє оцінити довгострокові тенденції;
- полегшує прогнозування майбутніх показників;
- допомагає виявити закономірності в розвитку підприємства.

Недоліками аналізу тренду є те, що він:

- не враховує вплив зовнішніх факторів;
- може бути викривлений сезонними або короткостроковими коливаннями.

Отже, аналіз фінансового стану є важливим інструментом для оцінки економічної стійкості підприємства, що дозволяє керівництву своєчасно виявляти проблеми та визначати напрями для розвитку. Системний підхід до аналізу фінансового стану дозволяє:

- забезпечити ефективне управління ресурсами;
- підвищити інвестиційну привабливість;
- мінімізувати фінансові ризики;
- досягти довгострокової фінансової стабільності.

Значення аналізу фінансового стану для підприємства виходить за рамки внутрішнього управління. Його результати стають основою для взаємодії з інвесторами, кредиторами та іншими зацікавленими сторонами, сприяючи залученню додаткових ресурсів і зміцненню конкурентних позицій.

1.2. Методичні підходи до формування й оцінювання показників фінансового стану підприємства

Як ми вже з'ясували в попередньому питанні, фінансовий стан підприємства є ключовим індикатором його стабільності, конкурентоспроможності та здатності до розвитку. Формування й оцінювання показників фінансового стану дозволяють керівникам і зацікавленим сторонам приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на забезпечення ефективного управління ресурсами, мінімізацію ризиків та досягнення стратегічних цілей.

У сучасних умовах нестабільності економічного середовища та жорсткої конкуренції методичні підходи до аналізу фінансового стану стають важливим інструментом управління. Використання системного підходу до формування та оцінювання фінансових показників дозволяє виявити слабкі місця в діяльності підприємства, оцінити його платоспроможність і ліквідність, а також визначити шляхи для підвищення ефективності.

То ж виникає необхідність дослідити та проаналізувати сучасні методичні підходи до формування та оцінювання показників фінансового стану підприємства, їхнє значення для оцінки стабільності й ефективності бізнесу.

Формування й оцінювання показників фінансового стану підприємства набувають особливої актуальності в умовах економічної нестабільності, що супроводжується інфляцією, коливаннями валютних курсів і зростанням фінансових ризиків. Для підприємств, що прагнуть забезпечити довгострокову фінансову стабільність, необхідно регулярно проводити аналіз фінансових показників. Методичні підходи до аналізу фінансового стану дозволяють не лише діагностувати поточний стан підприємства, але й прогнозувати його розвиток, забезпечуючи основу для стратегічного планування та ухвалення управлінських рішень. Удосконалення цих підходів є важливим завданням економічних досліджень.

Формування показників фінансового стану базується на використанні фінансової звітності підприємства, зокрема балансу, звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів. Проте варто пам'ятати, що основними принципами формування показників фінансового стану на підприємстві є наступні:

- принцип достовірності, а саме, мова іде про використання перевірених і точних даних;
- принцип системності, а саме, мова іде про те, що аналіз показників проводиться у взаємозв'язку;

- принцип динамічності, мова іде про те, що оцінка показників проводиться у часі для виявлення тенденцій.

В цілому оцінку фінансового стану підприємства можна поділити на такі основні етапи які наведено на рис. 1.6.

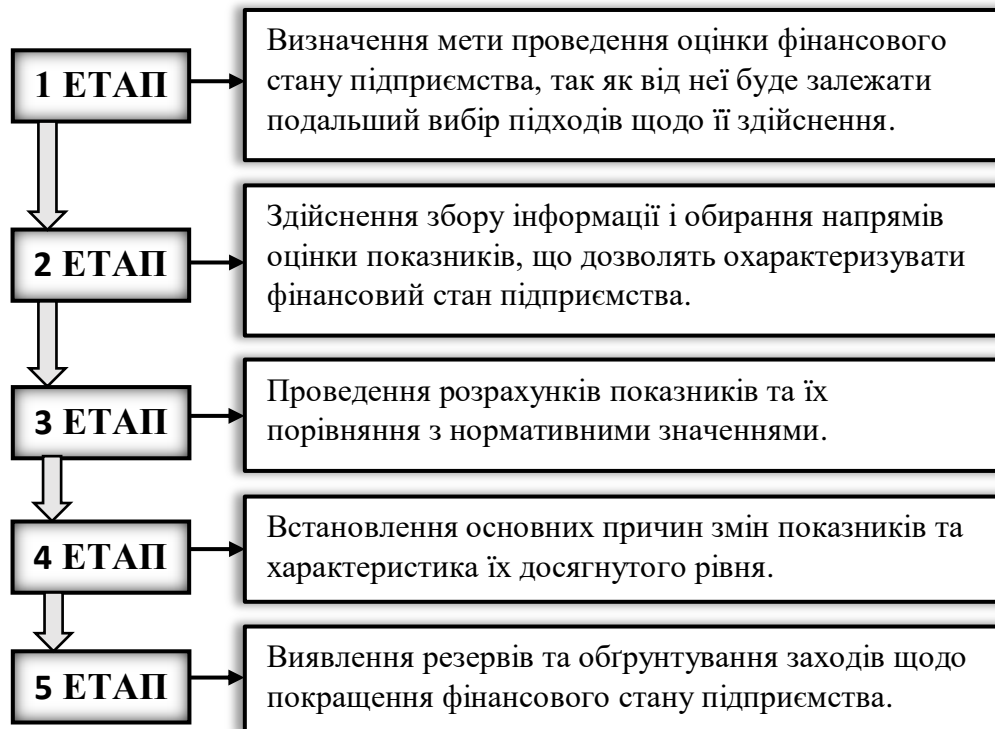

Рисунок 1.6 – Етапи проведення оцінки фінансового стану підприємства
Джерело: складено автором

Як бачимо з рисунка, схема відображає п'ять послідовних етапів процесу оцінки фінансового стану підприємства. Розглянемо більш розгорнуте пояснення кожного з наведених етапів проведення оцінки фінансового стану підприємства.

Тож на *першому етапі* відбувається визначення мети оцінки фінансового стану підприємства, тобто чітко формулюються мета проведення аналізу. Серед можливих варіантів цілей виокремлюють:

- оцінка платоспроможності підприємства;
- визначення рівня фінансової стабільності;
- пошук шляхів підвищення рентабельності;
- підготовка підприємства до інвестиційного проекту чи кредитування.

Залежно від обраної мети, визначаються підходи, методи та критерії оцінки, які будуть використовуватися надалі.

На *другому етапі* відбувається збір інформації та вибір напрямків оцінки, а саме:

- збір вихідних даних (фінансові звіти);
- аналіз галузевих стандартів та нормативів для порівняння;
- визначення ключових показників, які характеризують фінансовий стан (ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, ділова активність та ін.);
- вибір напрямків аналізу (загальний фінансовий стан, структура активів і пасивів, рух грошових коштів тощо).

Мета цього етапу – забезпечити комплексний підхід до оцінки, охоплюючи всі аспекти діяльності підприємства.

На *третьому етапі* здійснюється проведення розрахунків показників та їх порівняння з нормативними значеннями, а саме:

- розрахунок фінансових коефіцієнтів, таких як:
 - коефіцієнт ліквідності (загальний, швидкий, абсолютний);
 - коефіцієнт автономії та співвідношення позикового і власного капіталу;
 - рентабельність продажів, активів, капіталу;
 - показники оборотності (дебіторської заборгованості, запасів, активів).
- порівняння результатів із нормативними значеннями або середньогалузевими показниками;
- виявлення відхилень від нормативів та аналіз їх значення для підприємства.

Цей етап дозволяє зрозуміти, чи відповідають фінансові результати підприємства прийнятним стандартам.

На четвертому етапі відбувається встановлення причин змін показників та їх характеристика, а саме мова іде про поглиблений аналіз:

- виявлення основних причин змін ключових фінансових показників (зниження ліквідності, зростання боргового навантаження, зменшення рентабельності);

- визначення впливу внутрішніх (операційна діяльність, структура капіталу, витрати) та зовнішніх (економічні умови, конкурентне середовище) факторів;

- характеристика досягнутого рівня показників, враховуючи історичні дані та порівняння з конкурентами.

Мета цього етапу – виявити, чому виникли позитивні чи негативні зміни, і зрозуміти динаміку розвитку підприємства.

На п'ятому етапі виявляють резерви та обґрунтування заходів для покращення і це є завершальний етап, який спрямований на формування пропозицій для покращення фінансового стану. Він включає:

- виявлення резервів (невикористаних можливостей) у фінансовій, виробничій чи інвестиційній діяльності, наприклад: оптимізація витрат, підвищення продуктивності, зменшення дебіторської заборгованості;

- розробку заходів для покращення оптимізації структури капіталу (зменшення частки позикових коштів), підвищення ефективності використання активів, удосконалення системи управління витратами та прогнозування результатів від запропонованих змін.

Цей етап завершується складанням звіту з рекомендаціями для керівництва підприємства.

Зазначені етапи демонструють систематичний підхід до оцінки фінансового стану підприємства. Кожен етап логічно пов'язаний з наступним, що забезпечує ефективність аналізу, визначення проблемних зон та розробку реальних шляхів для покращення діяльності.

При формуванні та оцінюванні показників фінансового стану підприємства важливу роль відіграє зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз діяльності підприємства. Зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз діяльності підприємства – це дві складові фінансового аналізу, які

відрізняються цілями, суб'єктами проведення, доступністю інформації та глибиною дослідження.

Зовнішній аналіз спрямований на оцінку фінансового стану підприємства з боку сторонніх осіб, які не мають доступу до детальної внутрішньої інформації.

Цілями такого аналізу є оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства, визначення ризиків для інвесторів, кредиторів, постачальників і партнерів та прогнозування фінансових результатів підприємства з точки зору можливих інвестицій чи співпраці.

Суб'єктами при зовнішньому аналізі виступають:

- інвестори та акціонери;
- кредитори (банки, фінансові установи);
- постачальники, які оцінюють можливість своєчасних розрахунків;
- органи державного регулювання (податкові, статистичні).

Джерела інформації такого аналізу є: публічні фінансові звіти (баланс (форма №1); Звіт про фінансові результати (форма №2); Звіт про рух грошових коштів (форма №3); Звіт про власний капітал (форма №4) та дані з відкритих джерел (біржі, галузеві огляди).

При проведенні зовнішнього аналізу використовують здебільшого такі методи як аналіз фінансових коефіцієнтів (ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості), вертикальний та горизонтальний аналіз фінансової звітності а також порівняння з конкурентами чи середньогалузевими показниками.

Особливостями такого аналізу є те, що при його проведенні у вас буде обмежений доступ до інформації, можливість поверхневого аналізу без глибокого розуміння внутрішніх процесів та використовується він для оцінки підприємства як об'єкта інвестицій чи співпраці.

Внутрішній аналіз здійснюється самим підприємством для управлінських потреб, що дозволяє глибше розглянути всі аспекти його діяльності.

Цілями внутрішнього аналізу є оцінка ефективності управління фінансами, виявлення слабких місць у господарській діяльності, прийняття стратегічних та оперативних рішень для покращення фінансового стану, підвищення рентабельності та конкурентоспроможності.

Суб'єктами внутрішнього аналізу виступають керівництво підприємства, фінансово-економічна служба, внутрішні аудиторські підрозділи.

Джерела інформації при проведенні внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства виступають фінансова звітність підприємства (аналогічна до зовнішнього аналізу), управлінська звітність (деталізовані дані про витрати, доходи, обсяги виробництва, запаси), а також всі фінансові планові та фактичні показники.

При проведенні внутрішнього аналізу використовують здебільшого такі методи як: деталізований аналіз витрат (структурний, функціональний), аналіз прибутковості за окремими видами продукції, підрозділами чи ринками, бюджетування та контроль відхилень між фактичними і плановими показниками та аналіз "вузьких місць" у виробництві чи реалізації.

Особливостями внутрішнього аналізу є те, що він глибший, завдяки доступу до внутрішньої інформації, спрямований на вирішення конкретних управлінських задач та забезпечує оперативну інформацію для прийняття рішень. В таблиці 1.2 наведено порівняльні характеристики зовнішнього та внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства

Таблиця 1.2 – Порівняння зовнішнього та внутрішнього аналізу

Критерій	Зовнішній аналіз	Внутрішній аналіз
Цільова аудиторія	Сторонні зацікавлені особи	Керівництво та служби підприємства
Мета	Оцінка фінансової надійності підприємства	Виявлення шляхів оптимізації діяльності
Доступ до даних	Обмежений	Повний
Основні інструменти	Фінансові коефіцієнти, звітність	Деталізований аналіз витрат, бюджетування
Глибина аналізу	Поверхневий	Глибокий

Джерело: складено автором

Обидва види аналізу мають важливе значення для оцінки фінансової діяльності підприємства. *Зовнішній аналіз* надає загальну оцінку платоспроможності та фінансової стабільності для інвесторів і кредиторів. Натомість *внутрішній аналіз* дає змогу керівництву підприємства приймати зважені рішення для підвищення ефективності діяльності, контролю за витратами та зростання прибутковості. Успішне функціонування підприємства вимагає комплексного підходу із застосуванням як зовнішнього, так і внутрішнього аналізу.

Фінансовий стан підприємства безпосередньо залежить від ефективності основних видів його діяльності, таких як комерційна, виробнича, фінансова та господарська. Найбільший вплив на фінансову стабільність має процес виробництва та реалізації продукції. Чим більший обсяг виготовлення та продажу продукції за умови оптимізації собівартості, тим вищою є прибутковість підприємства, що сприяє його фінансовій стійкості.

Однак, проблеми, пов'язані з виробництвом (наприклад, низька якість продукції або збій у виробничих процесах) чи труднощі з реалізацією (відсутність попиту, проблеми з каналами збуту), негативно впливають на надходження грошових коштів на рахунки підприємства. Це ускладнює можливість своєчасного виконання фінансових зобов'язань, таких як виплата кредитів, розрахунки з постачальниками та виплата заробітної плати.

З іншого боку, нестача фінансових ресурсів може призвести до перебоїв у закупівлі сировини та матеріалів, що, своєю чергою, викликає збій у виробничих процесах. Такий ланцюг взаємозалежності підкреслює важливість ефективного управління фінансами підприємства.

Фінансова діяльність повинна бути спрямована на забезпечення безперебійного надходження фінансових ресурсів та їх ефективне використання. Особливу увагу слід приділяти дотриманню кредитної та розрахункової дисципліни, а також управлінню потоками грошових коштів для уникнення касових розривів. Для цього необхідно впроваджувати

системний аналіз фінансового стану, що включає моніторинг ключових показників, виявлення ризиків та розробку шляхів їх мінімізації.

Таким чином, фінансовий стан є одним із найважливіших показників діяльності підприємства, який відображає його здатність забезпечувати стабільне функціонування, виконувати свої зобов'язання та створювати передумови для розвитку в майбутньому. Ефективне управління фінансовими ресурсами дозволяє підтримувати виробничі процеси, підвищувати прибутковість і зміцнювати позиції підприємства на ринку.

1.3. Фактори впливу на фінансовий стан підприємства в сучасних, кризових, військових умовах ведення бізнесу

Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються високим рівнем нестабільності, зокрема в умовах кризових явищ та військових конфліктів. Війна, економічна рецесія, інфляція, порушення логістичних ланцюгів, енергетична криза та інші виклики суттєво ускладнюють фінансову діяльність підприємств. У таких умовах підприємства стикаються з труднощами у збереженні платоспроможності, забезпеченні сталих доходів та управлінні фінансовими ризиками. Аналіз факторів, які впливають на фінансовий стан підприємств в умовах кризи, є надзвичайно важливим для розробки адаптаційних стратегій та запобігання фінансовим втратам.

Фінансовий стан підприємства є ключовим показником його життєздатності та стійкості до зовнішніх впливів. У сучасних умовах війни та економічної кризи підприємства змушені працювати в обмеженому середовищі, де зростає ризик зниження прибутковості, втрати клієнтів, пошкодження виробничих потужностей, а також загроза повного припинення діяльності.

Військові дії супроводжуються руйнуванням інфраструктури, блокуванням експортних каналів, відсутністю доступу до енергоресурсів, що впливає на фінансові потоки підприємств. Водночас кризові явища

глобального масштабу, такі як інфляція, зростання цін на енергоресурси та зміна економічних пріоритетів, формують додаткові загрози для бізнесу.

Аналіз факторів, що впливають на фінансовий стан підприємств, має важливе практичне значення, оскільки дозволяє визначити шляхи збереження фінансової стабільності в умовах невизначеності. В цілому фактори впливу на фінансовий стан підприємства які наведено на рисунку 1.7 можна розділити на три основні напрямки.

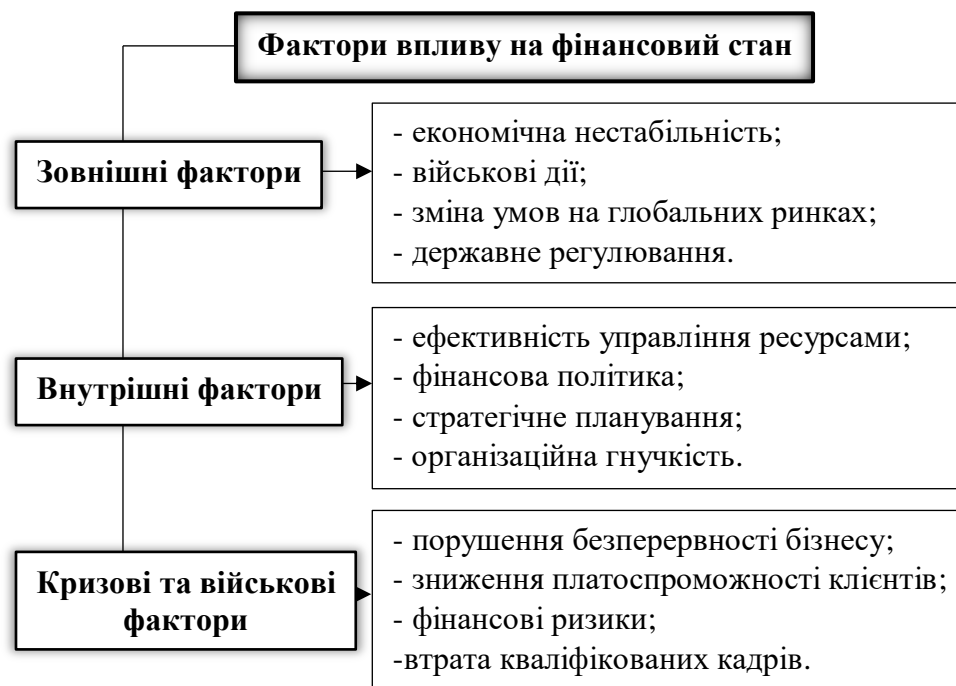

Рисунок 1.7 – Ключові фактори впливу на фінансовий стан підприємств
Джерело: складено автором

Фінансовий стан підприємства в умовах кризи та військових дій визначається як зовнішніми, так і внутрішніми факторами. Нестабільність макроекономічного середовища, порушення логістики, зростання фінансових ризиків вимагають оперативної адаптації бізнесу. Ефективне управління фінансовими ресурсами, оптимізація витрат та впровадження інновацій є ключовими умовами для збереження стабільності підприємства.

У сучасних умовах основною задачею підприємств є формування антикризових стратегій, які забезпечують гнучкість, фінансову стійкість і конкурентоспроможність. Тільки завдяки комплексному підходу можна зберегти позиції на ринку навіть за надскладних умов ведення бізнесу.

ПрАТ «Кіровоградобленерго» як підприємство критичної інфраструктури відіграє важливу роль у забезпеченні безперебійного постачання електроенергії та обслуговування електромереж у регіоні. У сучасних умовах, зокрема під час військових дій та економічних криз, фінансовий стан підприємств енергетичної галузі залежить від низки власних, специфічних зовнішніх та внутрішніх факторів.

Підприємство критичної інфраструктури піддається значному впливу макроекономічного та соціально-політичного середовища. Основними зовнішніми чинниками впливу на фінансовий стан ПрАТ "Кіровоградобленерго" є:

- військові дії, а саме руйнування електромереж, обладнання та інфраструктури через обстріли або бойові дії створюють додаткові витрати на відновлення, а також тимчасова окупація окремих територій може обмежувати доступ до електромереж і абонентів;

- регулювання тарифів, оскільки постачання електроенергії залежить від державного регулювання тарифів, яке не завжди покриває собівартість виробництва та обслуговування, що в свою чергу обмежує прибутковість підприємства;

- зростання цін на енергоресурси, а саме, подорожчання палива, енергетичного обладнання та матеріалів призводить до збільшення витрат на обслуговування мереж і виробничі процеси;

- інфляція та валютні коливання, оскільки девальвація національної валюти впливає на вартість імпортного обладнання та матеріалів, що використовуються для ремонту та модернізації мереж;

- зміна споживчого попиту, а саме зниження активності промислових споживачів через економічний спад або військові дії впливає на обсяги реалізації електроенергії, що зменшує доходи компанії;

- політична та законодавча нестабільність, адже часті зміни у регуляторній базі, вимоги до енергетичних підприємств і додаткові податки можуть ускладнювати діяльність компанії.

Основними внутрішніми чинниками впливу на фінансовий стан ПрАТ "Кіровоградобленерго" стосуються ефективності управління підприємством і використання його ресурсів, а саме:

- стан електромереж, зношеність інфраструктури вимагає значних інвестицій у модернізацію та ремонт, а затримки в оновленні можуть призводити до аварій, що додатково погіршує фінансовий стан.
- фінансова політика, управління дебіторською заборгованістю є критичним аспектом, адже заборгованість споживачів (особливо бюджетних установ) може створювати касові розриви;
- трудові ресурси, мобілізація кваліфікованих працівників, їх ротація чи втрата через релокацію є значним ризиком для стабільності операцій;
- енергоефективність, впровадження новітніх технологій для зниження втрат електроенергії та підвищення ефективності системи постачання на пряму впливає на зменшення витрат;
- реакція на кризові ситуації, готовність підприємства до аварійних ситуацій, швидкість відновлення електропостачання і забезпечення стабільності роботи впливають на фінансову стабільність та імідж.

У військових умовах ПрАТ "Кіровоградобленерго" стикається з низкою унікальних викликів, таких як:

- ризики пошкодження інфраструктури, адже постійна загроза ударів по об'єктах електромереж потребує значних резервів для відновлення;
- евакуація працівників і обладнання, оскільки забезпечення персоналу та захист технічних засобів стають критичними завданнями.
- фінансові обмеження, оскільки держава часто пріоритизує соціальні потреби, що може впливати на фінансування підприємства;
- зменшення обсягів споживання, адже через воєнні дії значна частина промислових підприємств скорочує або припиняє діяльність, що зменшує обсяги реалізації електроенергії.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«КІРОВОГРАДОБЛЕНЕРГО»

**2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ
«Кіровоградобленерго»**

Надаючи загальну характеристику досліджуваного підприємства користуємось інформацією з офіційного сайту підприємства та Статутом ПрАТ «Кіровоградобленерго».

Згідно загальних відомостей повна назва та тип підприємства: Приватне акціонерне товариство «Кіровоградобленерго».

Правова основа діяльності визначена Статутом Товариства, який встановлює юридичні, економічні та організаційні засади діяльності (Додаток А).

Згідно з положеннями Статуту ПрАТ «Кіровоградобленерго», на рис. 2.1 та 2.2 представлено основні цілі та види діяльності компанії.

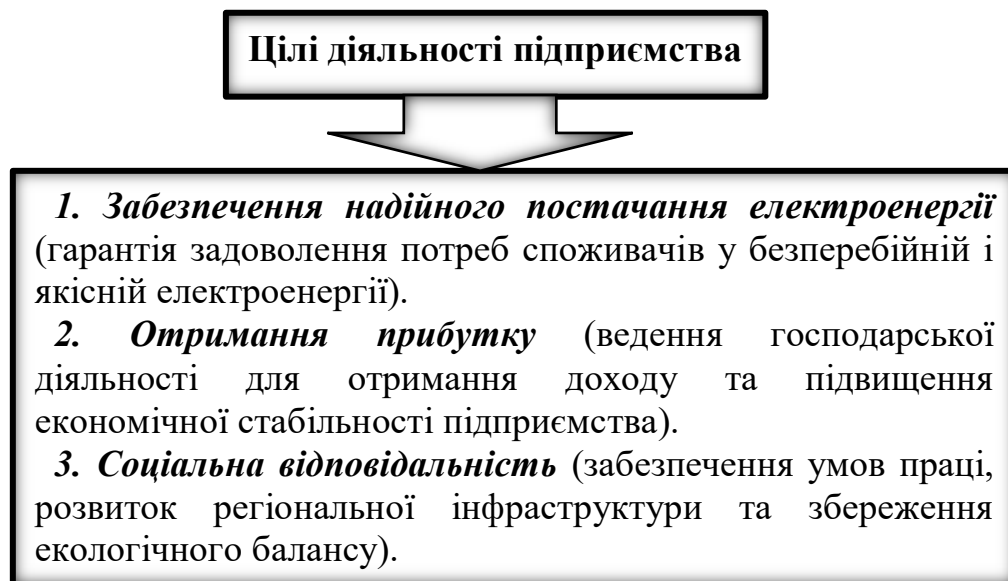

Рисунок 2.1 – Основні цілі діяльності ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Джерело: складено автором за матеріалами додатку А

Види діяльності підприємства

основні

1. Розподіл і постачання електроенергії:

- транспортування та реалізація електроенергії споживачам;
- забезпечення функціонування електромереж та їх обслуговування.

2. Технічне обслуговування електромереж:

- ремонт, модернізація та будівництво нових електромереж;
- монтаж обладнання для забезпечення стабільного енергопостачання.

3. Будівельно-монтажні роботи:

- розробка та впровадження нових інженерних рішень у сфері енергетики;
- здійснення будівництва електричних об'єктів.

4. Енергоефективність та енергозбереження:

- впровадження сучасних технологій для зменшення втрат електроенергії;
- консультації з питань енергоефективності для клієнтів.

5. Надання послуг споживачам:

- технічне консультування щодо підключення та обслуговування електромереж;
- проведення перевірки та діагностики електроустаткування.

додаткові

6. Інженерно-технічні послуги (проектування, монтаж і ремонт електрообладнання).

7. Виконання робіт із землеустрою (розробка технічної документації для земельних ділянок, пов'язаних з енергетичними об'єктами).

8. Альтернативні джерела енергії (впровадження та експлуатація установок для виробництва електроенергії з відновлюваних джерел).

Рисунок 2.2 – Основні та додаткові види діяльності
ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Джерело: складено автором за матеріалами додатку А

Як компанія критичної інфраструктури, ПрАТ «Кіровоградобленерго» виконує стратегічно важливі функції для забезпечення енергетичної безпеки регіону, що включає в себе швидке реагування на аварійні ситуації та забезпечення безперебійного енергопостачання у кризових умовах.

Таким чином, діяльність підприємства охоплює широкий спектр задач, спрямованих на забезпечення енергетичних потреб споживачів, модернізацію інфраструктури та підтримку економічної стабільності регіону.

ПрАТ «Кіровоградобленерго» має структуру, яка відповідає вимогам законодавства України та внутрішнім статутним положенням. Її основними елементами є органи управління, контрольні органи та функціональні підрозділи (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 – Загальна організаційна структура

ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Джерело: складено автором за матеріалами додатку А

Загальні збори акціонерів є вищий орган управління товариства. Складається з усіх акціонерів товариства, які мають право голосу. Збирається щонайменше раз на рік або в інші терміни, передбачені статутом.

Наглядова рада являє собою контрольний орган товариства, що діє в інтересах акціонерів. Складається з обраних представників акціонерів. Представляє інтереси власників акцій між загальними зборами.

Виконавчий орган товариства, відповідальний за оперативне управління діяльністю. Очолюється Головою Правління. Складається з обраних членів, які мають відповідну компетенцію та досвід.

Контрольно-ревізійна комісія (або аудиторська служба), тобто внутрішній орган контролю. Відповідає за перевірку фінансово-господарської

діяльності. Складається з незалежних осіб, які не входять до складу Правління чи Наглядової ради.

Функціональні підрозділи включають різні структурні одиниці, які забезпечують реалізацію операційної діяльності підприємства.

Виробничі підрозділи включають в себе регіональні електромережі та служби з ремонту та обслуговування.

Фінансові та економічні служби включають відділи бухгалтерського обліку, планування та фінансового аналізу.

Юридичний відділ здійснює забезпечення правової підтримки.

Відділ кадрів та управління персоналом займається організацією кадрової роботи, навчання та розвитку співробітників.

Технічні служби проводять моніторинг і модернізацію технічного стану електромереж.

Зокрема фінансова діяльність ПрАТ "Кіровоградобленерго" спрямована на забезпечення стабільності підприємства як суб'єкта критичної інфраструктури в енергетичній галузі. Вона включає управління фінансовими ресурсами, формування прибутку, залучення інвестицій і контроль витрат.

Згідно Статуту товариства основними аспектами фінансової діяльності є формування та управління доходами, фінансове планування, управління витратами, інвестиційна діяльність, управління боргами та розподіл прибутку.

Розкриваючи сутність формування та управління доходами, ми можемо сказати, що джерелами доходів є: постачання електроенергії споживачам; надання технічних послуг (підключення до мереж, обслуговування, ремонт); оптимізація тарифів у межах державного регулювання; участь у державних програмах з енергозбереження та розвитку інфраструктури.

Що стосується фінансового планування, то сюди відноситься: розробка бюджету компанії, що включає статті доходів, витрат і капітальних інвестицій; аналіз і прогнозування фінансових потоків для забезпечення платоспроможності; формування резервів для покриття ризиків, пов'язаних із аварійними ситуаціями чи військовими діями.

Управління витратами передбачає: контроль за витратами на ремонт, обслуговування та модернізацію електромереж; оптимізація витрат на матеріали, енергоресурси та персонал; зменшення технічних втрат електроенергії в мережах.

Під інвестиційною діяльністю розуміємо залучення інвестицій для модернізації мереж і впровадження енергозберігаючих технологій та використання грантів, кредитів і міжнародної допомоги для відновлення інфраструктури.

Управління боргами передбачає контроль за дебіторською заборгованістю (розрахунки з клієнтами) та оптимізацію кредиторської заборгованості, зокрема за закупівлю обладнання та матеріалів.

Розподіл прибутку здійснюється наступним чином, частина прибутку спрямовується на розвиток інфраструктури, інша – на виплату дивідендів акціонерам. Також відбувається формування резервного фонду для забезпечення фінансової стабільності.

Фінансовий контроль і прозорість забезпечується через зовнішній та внутрішній контроль. Внутрішній контроль передбачає перевірку фінансових звітів і аудит витрат, які здійснюються відповідними підрозділами компанії. Зовнішній контроль проводиться спеціалізованими службами оскільки підприємство підпорядковується державному регулюванню тарифів, фінансової звітності та діяльності критичної інфраструктури.

Фінансова діяльність ПрАТ "Кіровоградобленерго" є важливим аспектом забезпечення його стабільної роботи в енергетичній галузі. Основний акцент робиться на ефективне управління доходами, витратами та інвестиціями, а також на підвищення фінансової прозорості та гнучкості в умовах зовнішніх кризових викликів. Успішне управління фінансовими потоками дозволяє підприємству виконувати функції критичної інфраструктури та сприяти економічному розвитку регіону.

Тож можемо сказати, що Статут є основним документом, що регулює діяльність компанії, відповідно до законодавства України. В документі чітко

визначені всі аспекти функціонування компанії, права акціонерів, механізми управління, фінансова структура та правила ліквідації. Статут використовується як інструкція для організації діяльності товариства та забезпечення відповідності до норм законодавства.

2.2. Аналіз майнового стану та джерел його формування на досліджуваному підприємстві

Майновий стан підприємства визначає його фінансову стабільність, ефективність використання ресурсів і можливості забезпечення своєї діяльності в довгостроковій перспективі. Характеристика майнового стану ґрунтується на аналізі складу, структури та динаміки активів підприємства, а також джерел їх фінансування. Для здійснення аналізу майнового стану підприємства ми використовуємо Форму №1 фінансової звітності «Баланс» ПрАТ «Кіровоградобленерго» за 2021-2023 роки.

При проведенні аналізу майнового стану першим етапом необхідно розглянути структуру активів підприємства (рис. 2.4).

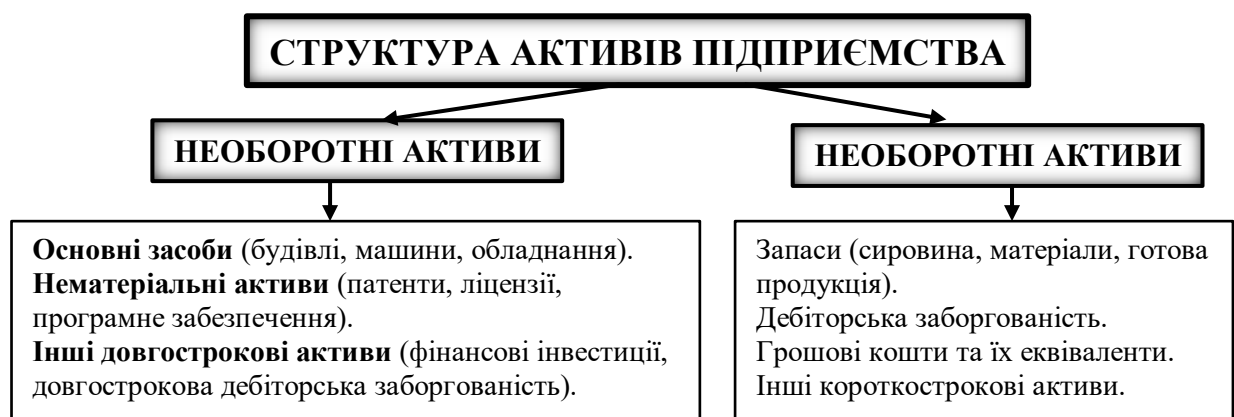

Рисунок 2.4 – Структура активів підприємства

Джерело: складено автором згідно загальноприйнятих норм

На другому етапі необхідно провести оцінку динаміки активів. Порівняння активів за кілька звітних періодів дозволяє визначити тенденції змін у майновому стані. В нашому випадку це буде три календарних роки досліджуваного підприємства, а саме 2021-2023 роки (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Аналіз активів ПрАТ "Кіровоградобленерго" за 2021-2023 роки

Показник	Код рядка Ф1	2021	2022	2023	Відхилення 2023-2021
I. Необоротні активи					
Нематеріальні активи	1000	9 227,00	9 727,00	8 678,00	-549,00
первісна вартість	1001	20 648,00	24 739,00	27 947,00	7 299,00
накопичена амортизація	1002	11 421,00	15 012,00	19 269,00	7 848,00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	45 141,00	76 462,00	30 629,00	-14 512,00
Основні засоби	1010	2 739 913,00	2 606 817,00	2 514 076,00	-225 837,00
первісна вартість	1011	3 871 912,00	4 046 952,00	4 205 023,00	333 111,00
знос	1012	1 131 999,00	1 440 135,00	1 690 947,00	558 948,00
Усього за розділом I	1095	2 794 281,00	2 693 006,00	2 553 383,00	-240 898,00
II. Оборотні активи					
Запаси	1100	31 067,00	56 001,00	52 212,00	21 145,00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	21 739,00	40 824,00	115 684,00	93 945,00
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	1130	13 550,00	10 116,00	4 980,00	-8 570,00
з бюджетом	1135	5,00	15 144,00	15 135,00	15 130,00
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	15 139,00	15 135,00	15 135,00
Гроші та їх еквіваленти	1165	46 398,00	30 290,00	23 825,00	-22 573,00
Інші оборотні активи	1190	5 015,00	17 542,00	59 532,00	54 517,00
Усього за розділом II	1195	117 774,00	169 917,00	271 368,00	153 594,00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0,00
Баланс	1300	2 912 055,00	2 862 923,00	2 824 751,00	-87 304,00

Джерело: складено автором за матеріалами додатків Б; В; Г

Як видно з таблиці, сума нематеріальних активів зменшилася у 2023 році порівняно з 2021 роком, що може бути пов'язано з амортизацією активів або їх списанням. В той же час збільшення первісної вартості свідчить про придбання нових нематеріальних активів протягом аналізованого періоду.

Приріст амортизації свідчить про зношення активів, що вплинуло на загальну вартість нематеріальних активів. Також значно зменшилась і сума незавершених інвестицій в 2023 році порівняно з 2021 роком, що може вказувати на завершення будівництва чи модернізації об'єктів або зменшення інвестиційної активності. Також зменшилась і загальна вартість основних засобів, що може бути викликано амортизацією або списанням зношених активів.

Первісна вартість основних засобів зростає, що може свідчити про придбання нового обладнання чи модернізацію наявного.

Значне зростання зносу свідчить про старіння основних засобів і потребу в оновленні або модернізації обладнання.

Загальна сума необоротних активів поступово зменшується через високий рівень зносу та зменшення залишкової вартості активів, незважаючи на приріст первісної вартості.

Аналіз таблиці 2.1 показує зниження вартості необоротних активів ПрАТ "Кіровоградобленерго" за 2021–2023 роки. Основними причинами є високий рівень зносу основних засобів, зменшення незавершених капітальних інвестицій і амортизація нематеріальних активів. У майбутньому підприємству доцільно приділити увагу оновленню матеріально-технічної бази та активізації інвестиційної діяльності.

Провівши аналіз майнового стану наступним етапом є його оцінка, а саме розрахунок наступних показників, які наведено на рис. 2.5.

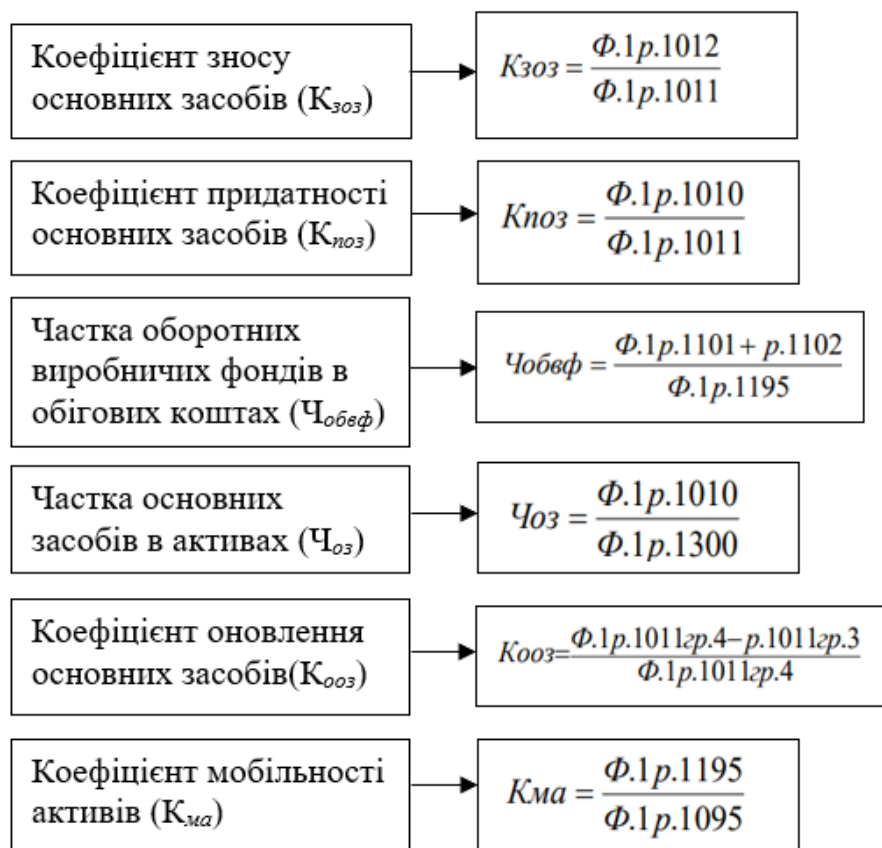

Рисунок 2.5 – Показники оцінки майнового стану підприємства

Джерело: складено автором згідно загальноприйнятих норм

Результати розрахунку зазначених показників наводимо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Розрахунок показників майнового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго»

№ з/п	Назва показника	2021	2022	2023
1	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,940	0,910	0,890
2	Коефіцієнт придатності основних засобів	0,292	0,355	0,402
3	Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,707	0,644	0,597
4	Частка основних засобів в активах	0,263	0,329	0,192
5	Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,090	0,043	0,037
6	Коефіцієнт мобільності активів	0,042	0,063	0,106

Джерело: розраховано автором за матеріалами таблиці 2.1

Аналіз показників майнового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» за 2021–2023 роки показує, що коефіцієнт зносу основних засобів демонструє зниження (-0,05). Зменшення коефіцієнта свідчить про поступове оновлення основних засобів. Проте рівень зносу залишається високим, що може негативно вплинути на ефективність діяльності. Коефіцієнт придатності основних засобів має динаміку зростання (+0,109764). Зростання коефіцієнта свідчить про покращення технічного стану основних засобів, хоча їх придатність усе ще недостатня для стабільної роботи.

Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах демонструє зниження (-0,109764). Зменшення частки оборотних фондів в обігових коштах свідчить про зниження використання оборотного капіталу для поточних операцій. Це може свідчити про недостатнє фінансування оборотного капіталу. Також зниження показує і частка основних засобів в активах підприємства (-0,071382). Зменшення частки основних засобів у структурі активів вказує на скорочення довгострокових інвестицій, що може призвести до зниження виробничого потенціалу.

Коефіцієнт оновлення основних засобів на підприємстві також має спадну тенденцію (-0,052439). Показник демонструє низький рівень оновлення основних засобів, що вказує на обмежені інвестиції в модернізацію обладнання.

Натомість коефіцієнт мобільності активів має зростаючу динаміку (+0,06413). Підвищення коефіцієнта мобільності активів свідчить про зростання частки ліквідних активів у загальній структурі активів, що покращує оперативну фінансову гнучкість підприємства (рис. 2.6).

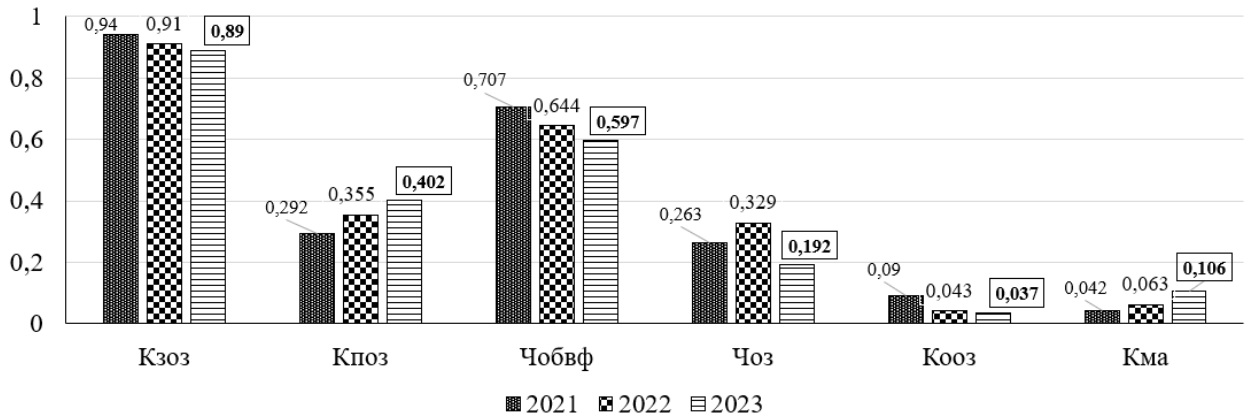

Рисунок 2.6 - Динаміка показників майнового стану

ПрАТ «Кіровоградобленерго» за період з 2021 по 2023 роки

Джерело: побудовано автором за матеріалами таблиці 2.2

Незважаючи на покращення технічного стану основних засобів, їхній високий рівень зносу та низький коефіцієнт оновлення свідчать про недостатню інвестиційну активність. Зниження частки оборотних фондів та основних засобів в активах вказує на можливі проблеми з виробничим потенціалом. В цілому, зростання мобільності активів позитивно впливає на ліквідність, але це може бути ознакою збільшення короткострокових зобов'язань.

Рекомендуємо підприємству інвестувати в оновлення основних засобів, а саме запровадити програми модернізації обладнання для зниження рівня зносу та підвищення виробничих можливостей. Оптимізувати структуру оборотного капіталу, та збільшити частку оборотних фондів для забезпечення стабільного фінансування операційної діяльності. Підтримувати ліквідність та стежити за балансом мобільних активів та довгострокових інвестицій, щоб уникнути зниження виробничого потенціалу. Більше залучати зовнішнє фінансування, для цього використовувати кредити чи лізинг для модернізації основних засобів без надмірного навантаження на власний капітал.

Наступним етапом є дослідження фінансових джерел формування майна підприємства, тобто його пасивної частини балансу (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Аналіз пасивної частини балансу ПрАТ "Кіровоградобленерго" за 2021-2023 роки

Показник	Код рядка Ф1	2021	2022	2023	Відхилення 2023-2021
I. Власний капітал					
Зареєстрований капітал	1400	29 844,00	29 844,00	29 844,00	0,00
Капітал у дооцінках	1405	1 098 277,00	959 620,00	857 728,00	-240 549,00
Додатковий капітал	1410	102 060,00	102 060,00	102 060,00	0,00
Резервний капітал	1415	4 481,00	4 481,00	4 481,00	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 000 094,00	1 169 617,00	1 014 222,00	14 128,00
Усього за розділом I	1495	2 234 756,00	2 265 622,00	2 008 335,00	-226 421,00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення					
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	200 109,00	184 009,00	177 404,00	-22 705,00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 787,00	1 938,00	942,00	-1 845,00
Усього за розділом II	1595	202 896,00	185 947,00	178 346,00	-24 550,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення					
Короткострокові кредити банків	1600	5 000,00	1,00	5 000,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за:	1610	1 469,00	1 469,00	1 469,00	0
довгостроковими зобов'язаннями					
товари, роботи, послуги	1615	17 614,00	88 511,00	337 342,00	319 728,00
розрахунками з бюджетом	1620	36 698,00	21 954,00	23 587,00	-13 111,00
у тому числі з податку на прибуток	1621	11 302,00	0	0	-11 302,00
розрахунками зі страхування	1625	5 883,00	4 354,00	4 919,00	-964,00
розрахунками з оплати праці	1630	21 165,00	16 561,00	19 847,00	-1 318,00
Поточні забезпечення	1660	75 136,00	102 768,00	108 876,00	33 740,00
Інші поточні зобов'язання	1690	93 954,00	46 982,00	68 165,00	-25 789,00
Усього за розділом III	1695	474 403,00	411 354,00	638 070,00	163 667,00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0
Баланс	1900	2 912 055,00	2 862 923,00	2 824 751,00	-87 304,00

Джерело: складено автором за матеріалами додатків Б; В; Г

З таблиці видно, що «Власний капітал» має від'ємне відхилення: - 226421,00 тис. грн. Причиною може бути скорочення капіталу в дооцінках на 240549,00 тис. грн. та зростання нерозподіленого прибутку на 14128,00 тис. грн.

«Довгострокові зобов'язання» також мають від'ємне відхилення: - 24550,00 тис. грн. причиною може бути зменшення відстрочених податкових зобов'язань на 22705,00 тис. грн.

«Поточні зобов'язання» зросли на 163667,00 тис. грн. це є результатом зростання кредиторської заборгованості за товари та послуги на 319728,00 тис. грн, збільшенням поточних забезпечень на 33740,00 тис. грн, та зменшення інших поточних зобов'язань на 25789,00 тис. грн. в цілому Баланс демонструє від'ємну динаміку (-87304,00 тис. грн) за досліджуваний період з 2021 по 2023 роки.

Як бачимо з динаміки, зменшення власного капіталу (-226421,00 тис. грн) пов'язане із переоцінкою активів. Погашення довгострокових зобов'язань (-24550,00 тис. грн) свідчить про зниження фінансових ризиків. Значне зростання поточних зобов'язань (+163667,00 тис. грн) вказує на збільшення короткострокової заборгованості та можливі проблеми з ліквідністю.

Провівши аналіз пасивної частини балансу, наступним етапом є його оцінка, а саме розрахунок наступних показників, які наведено на рис. 2.7.

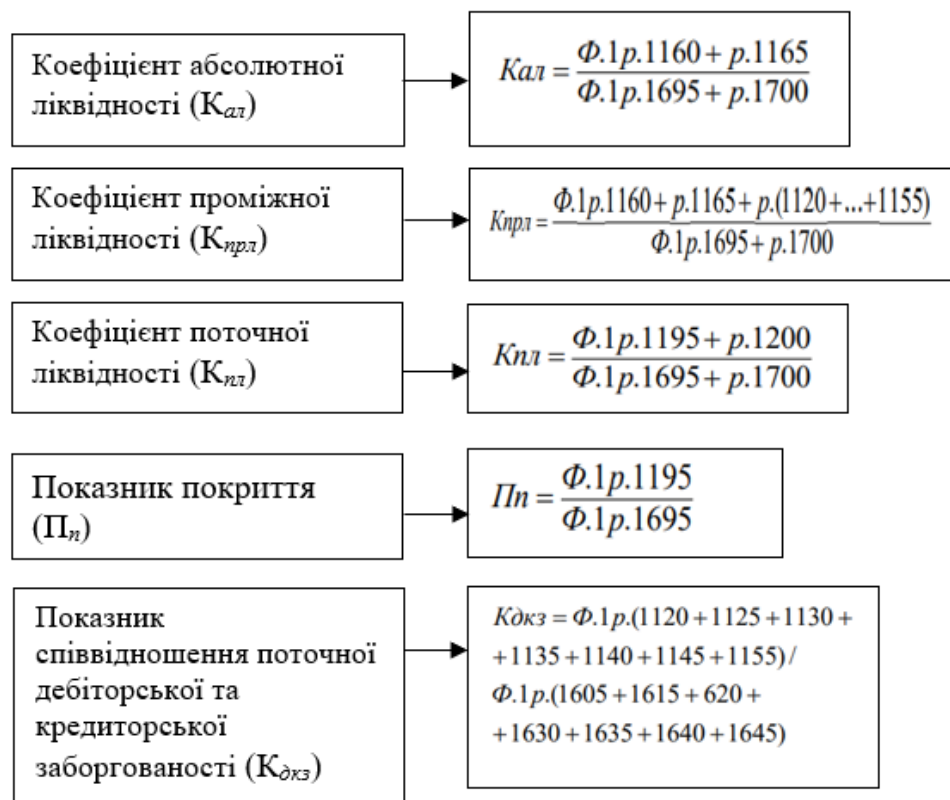

Рисунок 2.7 - Відносні показники ліквідності підприємства

Джерело: складено автором згідно загальноприйнятих норм

Проведемо розрахунки відносних показників ліквідності підприємства та в таблиці 2.4 наведемо результати розрахунків.

Таблиця 2.4 - Розрахунок відносних показників ліквідності на досліджуваному підприємстві ПрАТ «Кіровоградобленерго»

№ з/п	Назва показника	2021	2022	2023
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,097803	0,073635	0,037339
2	Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,76	3,68	7,34
3	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,248257	0,413068	0,425295
4	Показник покриття	0,248257	0,413068	0,425295
5	Показник співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості	0,467613	0,52024	0,356637

Джерело: розраховано автором за матеріалами таблиці 2.3

За результатами розрахованих показників видно, що коефіцієнт абсолютної ліквідності демонструє зниження (-0,060464), це свідчить про скорочення частки найбільш ліквідних активів (грошових коштів) у покритті короткострокових зобов'язань. Це може вказувати на зниження платоспроможності в найближчій перспективі.

Коефіцієнт проміжної ліквідності натомість показує значне зростання (+5,58). Різке збільшення коефіцієнта свідчить про зростання частки оборотних активів, які можна швидко конвертувати в грошові кошти, для покриття зобов'язань. Це позитивна тенденція, яка покращує загальну фінансову стабільність.

Коефіцієнт поточної ліквідності також показує зростання (+0,177038). Але він залишився нижчим за нормативне значення (1,0), що свідчить про недостатність оборотних активів для покриття короткострокових зобов'язань. Хоча зростання є позитивною динамікою, рівень ліквідності підприємства залишається критичним.

Показник покриття також збільшився (+0,177038), це вказує на часткове покращення здатності підприємства розраховуватися за поточними зобов'язаннями за рахунок усіх оборотних активів.

Показник співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості показав свій спадний характер (-0,110976). Зменшення

показника демонструє, що дебіторська заборгованість покриває все меншу частину кредиторської заборгованості, що свідчить про погіршення фінансового стану підприємства.

В цілому можемо сказати, що позитивним є значне зростання коефіцієнта проміжної ліквідності (+5,58) свідчить про покращення можливості підприємства швидко виконувати зобов'язання за рахунок ліквідних активів та збільшення коефіцієнта поточної ліквідності (+0,177038), що свідчить про поступове покращення фінансової гнучкості.

Негативним є те, що рівень абсолютної ліквідності суттєво знизився (-0,060464), що вказує на недостатню кількість грошових коштів, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості погіршилося (-0,110976), що може викликати ризики не платежів за поточними зобов'язаннями та коефіцієнт поточної ліквідності залишився нижчим за норматив, що є критичним для платоспроможності підприємства (рис. 2.8).

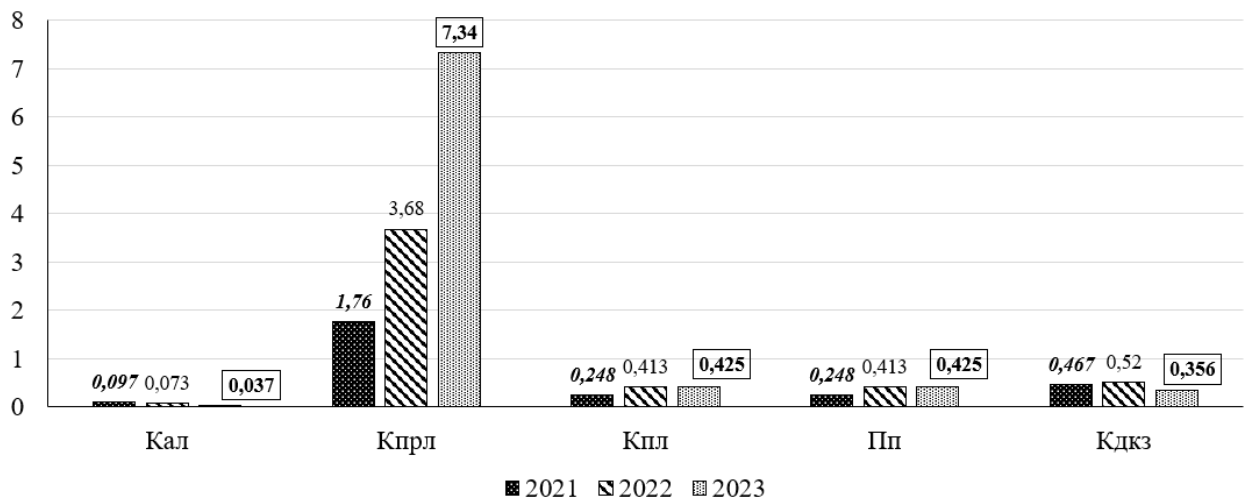

Рисунок 2.8 – Динаміка відносних показників ліквідності

ПрАТ «Кіровоградобленерго» за період з 2021 по 2023 роки

Джерело: побудовано автором за матеріалами таблиці 2.2

Рекомендуємо для підприємства поліпшити дебіторську політику, а саме посилити роботу зі скорочення дебіторської заборгованості, зменшивши строки її погашення. Диверсифікувати джерел фінансування, а саме, розглянути можливість залучення додаткових фінансових ресурсів для покращення ліквідності та забезпечення платоспроможності.

2.3. Оцінка фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Оцінка фінансового стану підприємства – це комплексний аналіз його фінансової діяльності, що спрямований на визначення стійкості, платоспроможності, ліквідності, ефективності використання ресурсів, прибутковості та інших важливих аспектів роботи. Вона є основою для прийняття управлінських рішень, планування стратегії розвитку та визначення рівня фінансових ризиків.

Основними цілями оцінки фінансового стану є:

- визначення ліквідності та платоспроможності, тобто проведення аналізу здатності підприємства своєчасно покривати короткострокові зобов'язання та виконувати фінансові зобов'язання;
- аналіз фінансової стійкості, а саме, мова йде про оцінку співвідношення власного та позикового капіталу, здатності підтримувати стабільність в умовах змін зовнішнього середовища;
- оцінка ефективності управління активами, а саме дослідження того, наскільки раціонально підприємство використовує свої активи для отримання доходів;
- аналіз прибутковості, мова йде про визначення здатності підприємства генерувати прибуток та його динаміки у часі;
- виявлення ризиків, тобто виявлення можливих проблем у фінансовій діяльності, які можуть впливати на стабільність роботи підприємства.

Головними етапами оцінки фінансового стану є наступні.

1 етап. Збір та обробка фінансової інформації. Використовуються дані бухгалтерської звітності: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів.

2. етап. Розрахунок фінансових показників. Обчислення ключових коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, прибутковості та оборотності.

3 етап. Аналіз динаміки. Порівняння показників за різні періоди для виявлення тенденцій і змін.

4 етап. Порівняльний аналіз. Оцінка показників підприємства щодо галузевих стандартів або конкурентів.

5 етап. Формування висновків та рекомендацій. Визначення сильних і слабких сторін, розробка заходів для підвищення ефективності фінансової діяльності.

На досліджуваному підприємстві проведемо оцінку структурних змін доходів і витрат використовуючи форму звітності №2 «Звіт про фінансові результати» ПрАТ «Кіровоградобленерго» за 2021-2023 роки (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Оцінка динаміки структурних змін доходів і витрат ПрАТ «Кіровоградобленерго» за період з 2021 по 2023 роки

Показник	Код рядка Ф2	2021	2022	2023	Відхилення 2023-2021
1	2	3	4	5	6
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ					
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 101 557,00	1 998 186,00	2 165 986,00	64 429,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 752 694,00	1 998 186,00	2 165 986,00	413 292,00
Валовий: прибуток (збиток)	2090/ (2095)	348 863,00	124 017,00	(-114590,0)	-463 453,00
Інші операційні доходи	2120	40 110,00	0	0	-40 110,00
Адміністративні витрати	2130	94 679,00	83 932,00	93 192,00	-1 487,00
Інші операційні витрати	2180	0	890,00	55 854,00	55 854,00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток/збиток	2190/ (2195)	294 294,00	39 195,00	(-263 636,0)	-557 930,00
Інші доходи	2240	0	6 096,00	2 770,00	2 770,00
Фінансові витрати	2250	14 135,00	4 306,00	4 168,00	-9 967,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток/збиток	2290/ (2295)	274 455,00	40 985,00	-265 034,00	-539 489,00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-49 034,00	-10 119,00	6 807,00	55 841,00
Чистий фінансовий результат: прибуток/ збиток	2350/ (2355)	225 421,00	30 866,00	(-258 227,0)	-483 648,00
II. СУКУПНИЙ ДОХІД					
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	225 421,00	30 866,00	-258 227,0	-483 648,00

Джерело: складено автором за матеріалами додатків Д; Е; Ж

Для власника підприємства оцінка фінансового стану підприємства дає змогу зрозуміти, чи ефективно використовуються інвестиції. Для кредиторів дозволяє оцінити здатність підприємства виконувати свої зобов'язання. Для менеджменту сприяє визначенню проблемних зон у діяльності підприємства

та прийняттю стратегічних рішень. Для потенційних інвесторів допомагає оцінити ризики та перспективи інвестування.

З таблиці ми бачимо, що «Чистий дохід від реалізації продукції» незважаючи на зниження доходу у 2022 році, у 2023 році демонструє відновлення та зростання виручки. Також ми бачимо збільшення собівартості, і що вона значно перевищує зростання доходу, що негативно впливає на фінансові результати підприємства. Видно, що підприємство втратило прибутковість на рівні валового прибутку, що свідчить про погіршення управління витратами. Спостерігається і зростання інших операційних витрат, що негативно впливає на загальний фінансовий результат діяльності підприємства.

Фінансовий результат від операційної діяльності підприємства демонструє збитковість, що свідчить про необхідність оптимізації витрат. Фінансовий результат до оподаткування у 2021 році демонстрував прибуток, який склав 274 455 тис. грн, у 2022 році зменшився до 40 985 тис. грн, а в 2023 році був зафіксований збиток -265 034 тис. грн, відхилення за три роки становить -539 489 тис. грн. Підприємство втратило фінансову стійкість, оскільки в 2023 році зазнало значних збитків.

Далі розглянемо структуру змін елементів операційних витрат в динаміці за 2021-2023 роки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Оцінка динаміки структурних змін елементів операційних витрат на ПрАТ «Кіровоградобленерго» за період з 2021 по 2023 роки

Показник	Код рядка	2021	2022	2023	Відхилення 2023-2021
1	2	3	4	5	6
Матеріальні затрати	2500	611 847,00	771 129,00	1 115 050,00	503 203,00
Витрати на оплату праці	2505	558 282,00	482 499,00	530 879,00	-27 403,00
Відрахування на соціальні заходи	2510	119 953,00	103 992,00	113 413,00	-6 540,00
Амортизація	2515	319 994,00	316 671,00	262 251,00	-57 743,00
Інші операційні витрати	2520	228 224,00	262 679,00	337 734,00	109 510,00
Разом	2550	1 838 300,00	1 936 970,00	2 359 327,00	521 027,00

Джерело: складено автором за матеріалами додатків Д; Е; Ж

Матеріальні витрати демонструють суттєве зростання, що може бути спричинено інфляцією, підвищенням цін на ресурси або збільшенням обсягів діяльності. Незначне зниження витрат на оплату праці свідчить про скорочення персоналу або оптимізацію зарплатного фонду. Відрахування на соціальні заходи демонструють зниження за досліджуваний період (-6 540 тис. грн (-5,45%). Зміни в цих витратах корелюють із динамікою витрат на оплату праці. Зменшення амортизації (-57 743 тис. грн (-18,05%) може свідчити про зниження інтенсивності використання основних засобів або завершення амортизаційного періоду частини активів. Зростання інших операційних витрат (+109 510 тис. грн (+47,98%), свідчить про збільшення витрат на обслуговування діяльності або виникнення нових видів витрат. Значне зростання загальних витрат (+521 027 тис. грн (+28,34%), особливо матеріальних, є головним чинником зниження фінансових результатів підприємства.

Методика розрахунку показників рентабельності наведено на рис. 2.9.

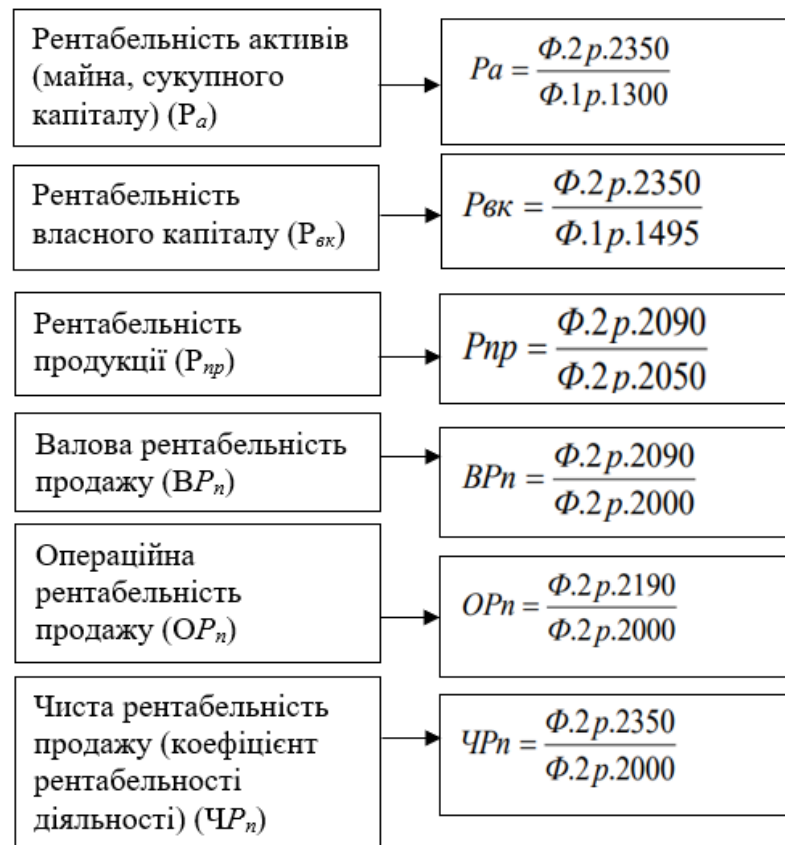

Рисунок 2.9 – Показники рентабельності підприємства

Джерело: складено автором згідно загальноприйнятих норм

Проведемо розрахунок показників рентабельності підприємства та в таблиці 2.7 наведемо результати розрахунків.

Таблиця 2.7 - Розрахунок показників рентабельності на досліджуваному підприємстві ПрАТ «Кіровоградобленерго»

№ з/п	Назва показника	2021	2022	2023
1	Рентабельність активів (майна, сукупного капіталу)	0,07741	0,010781	-0,09142
2	Рентабельність власного капіталу	0,100871	0,013624	-0,12858
3	Рентабельність продукції	0,199044	0,062065	-0,0529
4	Валова рентабельність продажу	0,166002	0,062065	-0,0529
5	Операційна рентабельність продажу	0,140036	0,019615	-0,12172
6	Чиста рентабельність продажу (коефіцієнт рентабельності діяльності)	0,107264	0,015447	-0,11922

Джерело: розраховано автором за матеріалами таблиці 2.6

Рентабельність активів (майна, сукупного капіталу) у 2021 році склала 0,07741 (7,74%), у 2022 році знизилась до 0,010781 (1,08%), а у 2023 році стала від'ємною – -0,09142 (-9,14%). Погіршення показника свідчить про зниження ефективності використання активів для отримання прибутку, що є наслідком збитковості у 2023 році. Рентабельність власного капіталу у 2021 році була 0,100871 (10,09%), у 2022 році знизилась до 0,013624 (1,36%), а в 2023 році стала від'ємною – -0,12858 (-12,86%). Зниження свідчить про суттєве зменшення прибутковості вкладеного власного капіталу, що створює загрозу для фінансової стійкості підприємства.

Рентабельність продукції у 2021 році становила 0,199044 (19,9%), у 2022 році знизилася до 0,062065 (6,2%), а в 2023 році стала від'ємною – -0,0529 (-5,29%). Зниження показника свідчить про збільшення собівартості продукції, що призвело до збитковості діяльності.

Валова рентабельність продажу у 2021 році була 0,166002 (16,6%), у 2022 році знизилась до 0,062065 (6,2%), а в 2023 році – -0,0529 (-5,29%). Падіння валової рентабельності свідчить про зростання витрат на виробництво продукції, які перевищують доходи від продажу.

Операційна рентабельність продажу у 2021 році показала 0,140036 (14%), у 2022 році – 0,019615 (1,96%), а в 2023 році стала від'ємною – -0,12172

(-12,17%). Зниження операційної рентабельності вказує на недостатній контроль за операційними витратами, які значно перевищують операційний дохід.

Чиста рентабельність продажу у 2021 році була 0,107264 (10,73%), у 2022 році – 0,015447 (1,54%), а в 2023 році стала від'ємною – -0,11922 (-11,92%). Від'ємне значення у 2023 році свідчить про те, що підприємство зазнало збитків за підсумками діяльності, і це може свідчити про необхідність перегляду стратегії продажів.

Усі показники рентабельності зазнали суттєвого погіршення протягом аналізованого періоду, особливо в 2023 році, коли вони стали від'ємними. Це вказує на значну кризу в діяльності підприємства, що, ймовірно, спричинено зростанням витрат, зниженням ефективності операційної діяльності та недостатнім доходом від продажів (рис. 2.10).

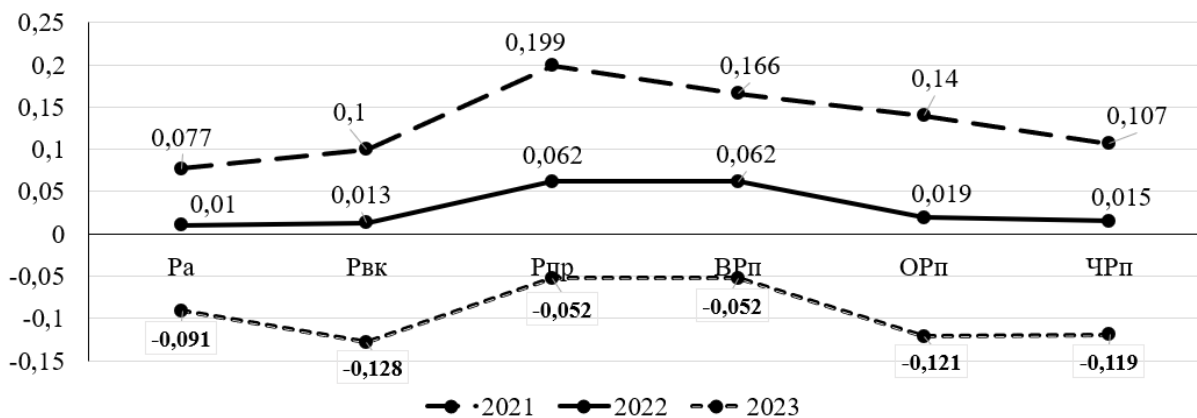

Рисунок 2.10 – Динаміка показників рентабельності

ПрАТ «Кіровоградобленерго» за період з 2021 по 2023 роки

Джерело: побудовано автором за матеріалами таблиці 2.7

Фінансовий стан ПрАТ "Кіровоградобленерго" значною мірою залежить від зовнішніх кризових умов і внутрішньої ефективності управління. У військовий період підприємство стикається з надзвичайними викликами, які потребують швидкої адаптації, пошуку нових джерел фінансування та впровадження інновацій. Ефективна фінансова політика, оптимізація ресурсів і державна підтримка є ключовими факторами для збереження стабільності та безперебійного енергопостачання регіону.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«КІРОВОГРАДОБЛЕНЕРГО»

3.1. Стратегічні напрями підвищення ефективності організації фінансової діяльності на досліджуваному підприємстві

ПрАТ «Кіровоградобленерго» є підприємством критичної інфраструктури, яке забезпечує виробництво, постачання електроенергії та обслуговування електромереж. У сучасних умовах, зокрема в умовах військових дій та економічної нестабільності, ефективне управління фінансовою діяльністю стає вирішальним чинником забезпечення стійкості компанії. Це пов'язано зі зростаючими викликами: підвищенням собівартості послуг, необхідністю модернізації інфраструктури, покриттям збитків та забезпеченням стабільного функціонування в умовах кризових ситуацій.

Розвиток енергетичної галузі є ключовим елементом економічної безпеки держави. ПрАТ «Кіровоградобленерго», як виробник і постачальник електроенергії, грає важливу роль у підтримці життєдіяльності регіону та всієї країни.

Фінансова діяльність компанії в умовах постійних змін тарифного регулювання, енергетичної кризи та військових дій потребує нових підходів до організації. Стратегічні напрями повинні враховувати не лише внутрішні особливості компанії, але й зовнішні фактори, зокрема державне регулювання, інфляційні процеси та зміни споживчого попиту.

Забезпечення ефективної фінансової діяльності дозволить підприємству виконувати свої функції, зменшити фінансові ризики, підвищити прибутковість і забезпечити стабільність надання послуг в умовах криз.

На рис. 3.1 ми пропонуємо наступні стратегічні напрями підвищення ефективності фінансової діяльності для ПрАТ «Кіровоградобленерго».

1. Оптимізація витрат і зниження собівартості

Проведення регулярного аудиту витрат для виявлення неефективних статей.
Зменшення технічних втрат електроенергії шляхом модернізації мереж.
Впровадження енергоефективних технологій і матеріалів.

2. Диверсифікація джерел доходу

Розвиток додаткових послуг, таких як технічне консультування, монтаж обладнання для клієнтів, впровадження "зелених" технологій.
Залучення інвестицій у будівництво об'єктів відновлюваної енергетики.
Розширення асортименту послуг для різних категорій споживачів.

3. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю

Впровадження сучасних систем моніторингу та обліку заборгованостей.
Розробка програм лояльності для клієнтів із метою підвищення рівня своєчасної оплати.
Співпраця з державою щодо компенсації боргів критичних споживачів.

4. Модернізація фінансового менеджменту

Впровадження інформаційних технологій для автоматизації фінансового обліку та аналізу.
Використання сучасних інструментів фінансового планування для прогнозування та розподілу ресурсів.
Залучення висококваліфікованих фінансових менеджерів.

5. Інвестиційна діяльність

Пошук грантів і пільгових кредитів для модернізації інфраструктури.
Реалізація державних програм підтримки критичної інфраструктури.
Участь у міжнародних енергетичних проектах, спрямованих на розвиток відновлюваних джерел енергії.

6. Фінансова стійкість у кризових умовах

Формування резервного фонду для покриття непередбачених витрат.
Оперативне реагування на зміни тарифної політики та інфляції.
Розробка антикризової фінансової стратегії з урахуванням військових ризиків.

7. Підвищення прозорості фінансової діяльності

Забезпечення публікації фінансових звітів відповідно до міжнародних стандартів.
Відкрите звітування перед акціонерами та споживачами про використання коштів.
Впровадження ефективної системи внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Рисунок 3.1 - Стратегічні напрями підвищення ефективності фінансової діяльності ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Джерело: розроблено автором

ПрАТ "Кіровоградобленерго" відіграє ключову роль у забезпеченні енергетичної безпеки регіону, що вимагає підвищення ефективності фінансової діяльності. Основними стратегічними напрямками є оптимізація витрат, диверсифікація доходів, управління заборгованостями, модернізація фінансових процесів і підвищення прозорості.

Реалізація цих заходів дозволить підприємству залишатися конкурентоспроможним, зберегти фінансову стабільність і забезпечити надійне виконання функцій критичної інфраструктури навіть у кризових умовах. Такі кроки сприятимуть не лише розвитку компанії, але й загальному економічному зростанню регіону.

3.2. Пропозиції щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Фінансовий стан підприємства є комплексним результатом його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Для підтримання стабільного фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» необхідна система заходів, яка враховує як зовнішні, так і внутрішні чинники.

Ключовими напрямками для забезпечення стабільності фінансового стану досліджуваного підприємства є:

- моніторинг діяльності, а саме, постійний аналіз як зовнішнього середовища, так і внутрішніх процесів підприємства, що дозволяє вчасно виявляти можливі ризики та формувати відповідні заходи реагування, а для зниження зовнішньої вразливості необхідно створювати адаптивні стратегії, які враховують нестабільність ринків, регуляторні зміни та конкурентні виклики;

- планування і підготовка до кризових ситуацій, а саме, розробка планів дій для вирішення проблемних ситуацій, зокрема шляхом попереднього забезпечення ресурсів, а також у разі кризових обставин важливо впроваджувати нестандартні рішення, спрямовані на оперативне

вирівнювання фінансового стану;

- оптимізація капіталу, розуміємо як пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу для зменшення фінансових ризиків і підвищення рентабельності, а також оптимізація ліквідності через зниження фінансових зобов'язань і збільшення обсягів ліквідних активів.

Основні пропозиції щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» наведено на рис. 3.2.

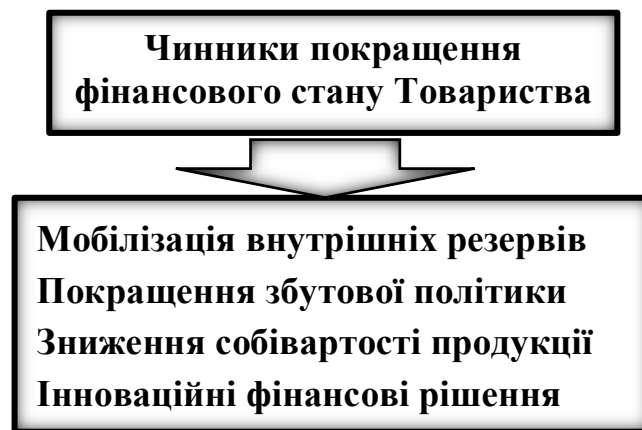

Рисунок 3.2 – Напрямки покращення фінансового стану
ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Джерело: розроблено автором

Головним чинником покращення фінансового стану є ефективно використання внутрішніх резервів, як явних, так і прихованих. Пошук таких резервів базується на комплексному аналізі діяльності підприємства.

Під збільшенням вхідних грошових потоків розуміємо підвищення виручки від реалізації продукції за рахунок збільшення обсягів продажів, поліпшення маркетингової стратегії та оптимізації асортименту, продаж або здача в оренду частини основних фондів, які не використовуються ефективно, а також рефінансування дебіторської заборгованості шляхом упровадження ефективних схем розрахунків зі споживачами.

Під зменшенням вихідних грошових потоків розуміємо контроль витрат, пов'язаних із закупівлею товарів, виконанням робіт і наданням послуг, скорочення витрат на виробничі та адміністративні потреби, а також перегляд умов кредитних договорів для зниження відсоткових витрат.

Покращення збутової політики передбачає оптимізацію продажів та управління дебіторською заборгованістю. Під оптимізацією продажів розуміють розробку програм лояльності, знижок та акцій для стимулювання збуту та використання різноманітних рекламних каналів для залучення нових клієнтів. В той же час, під управлінням дебіторською заборгованістю розуміємо вибір оптимальних умов розрахунків із покупцями, а саме попередня оплата, розстрочка платежів або оплата після постачання, а також надання відстрочки платежів для клієнтів із високою платоспроможністю, що може сприяти зростанню обсягів реалізації.

В умовах конкурентного середовища важливим резервом для покращення платоспроможності є зниження собівартості продукції, що реалізується. Основними чинниками, які впливають на собівартість на нашу думку є:

- обсяг виробництва (масштабування діяльності дозволяє знижувати витрати на одиницю продукції чи послуги);
- асортимент продукції чи послуг (розширення чи спеціалізація асортименту відповідно до потреб ринку);
- технічний рівень виробництва (інвестиції в модернізацію обладнання для зменшення витрат енергії та матеріалів);
- організація праці (підвищення продуктивності через оптимізацію процесів і впровадження сучасних технологій).

Не менш важливими є інноваційні фінансові рішення під яким розуміють: використання зворотного лізингу, залучення інвестицій, державні субсидії та підтримка.

Продаж основних фондів із подальшим їх лізингом дозволяє підприємству зберігати контроль над активами і отримувати додаткові кошти. Важливим є використання грантів, пільгових кредитів та інвестиційних програм для модернізації та розширення діяльності. Ефективною є участь у державних програмах компенсації витрат на модернізацію інфраструктури та впровадження енергозберігаючих технологій.

Покращення фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» можливе за умови впровадження комплексних заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління капіталом, зменшення витрат і мобілізацію внутрішніх резервів.

Ключовими напрямками є:

- збільшення виручки за рахунок оптимізації збуту та дебіторської заборгованості;
- зменшення витрат шляхом зниження собівартості продукції та контролю вихідних потоків;
- упровадження сучасних фінансових інструментів і залучення додаткових інвестицій.

Реалізація цих заходів дозволить не лише стабілізувати фінансовий стан підприємства, а й створити умови для його подальшого розвитку, забезпечуючи сталу роботу в умовах конкурентного середовища та економічної нестабільності.

3.3. Визначення ймовірності банкрутства ПрАТ «Кіровоградобленерго»

Головною метою розробки заходів з покращення фінансового стану підприємства є відновлення його платоспроможності, що забезпечить подальше ефективне ведення господарської діяльності. Заходи фінансового оздоровлення, як правило, мають суттєво відрізнятися від рішень, які приймаються в рамках поточної операційної діяльності.

Ключовим індикатором успішної роботи підприємства виступає чистий прибуток (рис. 3.3).

Як показала динаміка, чистий прибуток підприємства має дуже нестійкий характер, а тому виникає необхідність у розрахунку показників які характеризують підприємство з точки зору його імовірної несприятливої ситуації та можливого банкрутства.

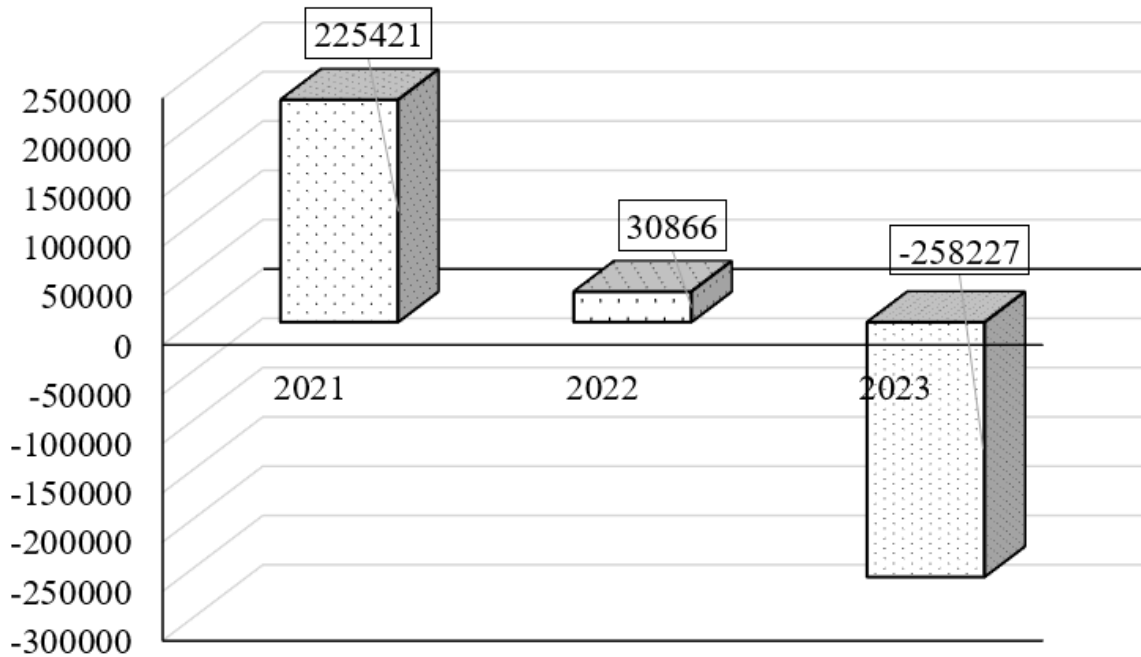

Рисунок 3.3 – Динаміка чистого прибутку (збитку)

ПрАТ «Кіровоград обленерго» за 2021-2023 роки

Джерело: складено автором

Для даного дослідження використаємо дискримінантні моделі оцінки ймовірності банкрутства, а саме модель Альтмана та модель Терещенка. Зазначені моделі використовуються для прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. Вони базуються на розрахунку інтегрального показника, який узагальнює вплив кількох фінансових коефіцієнтів.

Модель Альтмана, розроблена Едвардом Альтманом у 1968 році, є однією з найпопулярніших методик оцінки ймовірності банкрутства. Вона базується на багатofакторному аналізі, який включає кілька ключових фінансових коефіцієнтів.

Є вдалою моделлю для великих компаній.

$$Y = 1.2X_1 + 1.4X_2 + 3.3X_3 + 0.6X_4 + 1.0X_5, \quad (3.1)$$

де:

X_1 – Коефіцієнт оборотного капіталу: (Оборотні активи – Оборотні зобов'язання) / Активи

X_2 – Нерозподілений прибуток / Активи.

X_3 – Операційний прибуток / Активи.

X4 – Ринкова вартість власного капіталу / Зобов'язання.

X5 – Дохід від реалізації / Активи.

Інтерпретація результатів наведена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Шкала моделі Е. Альтмана

Розраховані значення критерію (індексу)	Ймовірність банкрутства
$Y > 2.99$	низька ймовірність банкрутства
$1.81 < Y < 2.99$	середній ризик банкрутства
$Y < 1.81$	висока ймовірність банкрутства

Джерело: складено автором згідно загальноприйнятих норм

Для визначення рівня фінансового потенціалу, пропонуємо скористатися наступною матрицею яку наведено у вигляді таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Матриця результатів індексу банкрутства Е. Альтмана

Ймовірність банкрутства	Фінансова стійкість	Рівень фінансового потенціалу
Дуже висока	Відсутність фінансової стійкості	Низький
Висока	Підприємство фінансово нестабільне.	
Низька	Діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі.	Середній
Дуже низька	Діяльність підприємства прибуткова. Фінансове становище є стабільним. Підприємство є фінансово стійким.	Високий

Джерело: складено автором згідно загальноприйнятих норм

Таблиця 3.3 – Визначення індексу банкрутства ПрАТ «Кіровоградобленерго» за моделлю Е. Альтмана

Показники	Складові формули	2021	2022	2023
Відношення власного оборотного капіталу до всього активів	X1	-0,122466437	-0,08433234	-0,12981746
Відношення нерозподіленого прибутку до всього активів	X2	0,343432387	0,40853945	0,359048284
Відношення прибутку до виплати відсотків до всього активів	X3	0,101060591	0,01369055	-0,093330704
Відношення власного капіталу до зобов'язань	X4	4,710670042	5,50771841	3,147515163
Відношення чистого доходу до всього активів	X5	0,7216749	0,69795311	0,766788294
Індекс банкрутства С	Y	4,215422494	4,51851941	2,694192714

Джерело: розраховано автором

Як видно за результатами проведених досліджень таблиці 3.3 ми можемо сказати, що порівнявши отримані показники зі шкалою моделі Альтмана таблиці 3.1 бачимо, що в 2021 році показник банкрутства склав 4,21, а це результат низької ймовірності банкрутства, дещо кращий результат ми отримали в 2022 році оскільки показник склав 4,51, що є однозначно хорошим результатом. Натомість в 2023 році показник Індексу банкрутства значно впав, майже в половину, та склав 2,69. Згідно таблиці Альтмана це середній ризик банкрутства.

Тож можемо сказати, що в 2021 та 2022 роках ми фіксуємо прибуткову діяльність досліджуваного підприємства ПрАТ «Кіровоградобленерго». Його фінансове становище на ринку та в своїй ніші було стабільним. А підприємство в цілому є фінансово стійким.

Проте в 2023 році ми фіксуємо значний спад діяльності підприємства викликане енергетичною кризою в країні через обстріли критичної інфраструктури та її пошкодження чи виведенні з ладу загалом. Відновлення такого роду діяльності є фінансово затратним а інколи і не можливим в зв'язку з відсутністю пошкоджених станцій, трансформаторних установок та інших об'єктів енергетичної інфраструктури. Тож в зв'язку з цим у 2023 році Індекс банкрутства склав 2.69 що свідчить про проблеми прибутковості діяльності. Проте фінансова стійкість залежить від багатьох факторів як внутрішніх так і зовнішніх.

ВИСНОВКИ

Теоретичні аспекти фінансового стану підприємства охоплюють сутність, принципи, показники та методи його оцінки, що дозволяють визначити рівень фінансової стабільності, платоспроможності та ефективності діяльності підприємства. Фінансовий стан характеризується співвідношенням активів і пасивів, рівнем ліквідності, рентабельності, забезпеченням власним капіталом і здатністю підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання. Теоретичні основи аналізу фінансового стану базуються на концепціях управління фінансовими ресурсами, оцінки ризиків та використання інструментів фінансового контролю. Розуміння цих аспектів є ключовим для ефективного управління фінансами підприємства, прийняття обґрунтованих рішень і забезпечення довгострокової фінансової стабільності в умовах конкурентного ринку.

Під час дослідження теми було встановлено, що аналіз фінансового стану підприємства це процес оцінки його фінансових ресурсів, ефективності їх використання, здатності виконувати фінансові зобов'язання, забезпечувати стійкість і конкурентоспроможність у ринкових умовах. Він включає вивчення основних фінансових показників, таких як ліквідність, платоспроможність, рентабельність, оборотність активів, структура капіталу та рівень фінансових ризиків. Метою аналізу є виявлення сильних і слабких сторін підприємства, оцінка його фінансового стану на даний момент, а також прогнозування майбутніх змін і розробка рекомендацій для покращення управління.

Фінансовий стан підприємства в сучасних кризових та військових умовах ведення бізнесу залежить від ряду зовнішніх і внутрішніх факторів, які суттєво впливають на його стабільність та ефективність. До основних зовнішніх факторів належать загальна економічна нестабільність, зниження платоспроможності населення, порушення логістичних ланцюгів, інфляційні процеси, валютні коливання та обмеження на ринках збуту. Військові дії створюють додаткові ризики у вигляді пошкодження активів, зниження

обсягів виробництва та необхідності адаптації до нових умов. Внутрішні фактори включають здатність підприємства до антикризового управління, ефективність фінансового планування, наявність резервів, адаптацію бізнес-моделі до нових викликів та оптимізацію витрат. Для збереження фінансової стійкості підприємства необхідно оперативно реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, вдосконалювати систему управління ризиками, диверсифікувати діяльність і залучати інноваційні рішення для підвищення конкурентоспроможності.

ПрАТ «Кіровоградобленерго» є ключовим підприємством енергетичного сектору, яке забезпечує постачання та розподіл електроенергії в Кіровоградській області. Його діяльність спрямована на підтримання стабільного енергозабезпечення споживачів, модернізацію електричних мереж, підвищення енергоефективності та впровадження сучасних технологій. Підприємство виконує стратегічну функцію в забезпеченні життєдіяльності регіону, обслуговуючи як населення, так і промислові об'єкти. Водночас основними викликами залишаються залежність від тарифної політики, зростання витрат на обслуговування мереж, необхідність залучення інвестицій для оновлення основних засобів та адаптація до сучасних економічних і політичних умов. ПрАТ «Кіровоградобленерго» прагне забезпечити надійність електропостачання та підвищувати якість своїх послуг зміцнюючи свої позиції на ринку.

Аналіз фінансового та господарського стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» свідчить про значний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на його діяльність протягом 2021–2023 років. Фінансові результати підприємства демонструють зниження ефективності: чистий дохід зріс незначно, тоді як витрати суттєво збільшилися, що призвело до зменшення валового прибутку та формування збитків. Основними причинами такого стану є зростання собівартості продукції, збільшення матеріальних витрат, а також зниження операційної рентабельності. Ліквідність підприємства перебуває на низькому рівні: коефіцієнти абсолютної, поточної та проміжної

ліквідності свідчать про недостатню забезпеченість оборотними коштами для покриття короткострокових зобов'язань. Рентабельність активів, власного капіталу та продажу має негативні значення, що вказує на низьку ефективність використання ресурсів і незадовільний фінансовий стан.

У господарській діяльності простежується зниження інвестиційної активності, що підтверджується скороченням незавершених капітальних інвестицій і зменшенням обсягів оновлення основних засобів. Незважаючи на зусилля з оптимізації адміністративних витрат, підприємство зіткнулося з погіршенням основних фінансових показників.

Для покращення фінансового та господарського стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» необхідно зосередитися на зниженні витрат, підвищенні енергоефективності, залученні інвестицій для модернізації основних засобів і покращенні платіжної дисципліни клієнтів. Крім того, підприємству слід оптимізувати управління оборотними коштами та шукати нові джерела доходів для зміцнення своєї фінансової стійкості.

Для покращення фінансового стану ПрАТ «Кіровоградобленерго» необхідно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства та його стійкості до зовнішніх викликів. Основними напрямками є оптимізація витрат шляхом впровадження енергозберігаючих технологій, зниження витрат в електромережах і підвищення продуктивності роботи персоналу. Важливим є залучення інвестицій для модернізації основних засобів, зокрема оновлення обладнання та мережевої інфраструктури. Також підприємству слід підвищити ефективність управління оборотними коштами, зокрема оптимізувати дебіторську заборгованість і забезпечити своєчасні розрахунки з кредиторами. В умовах кризових і військових обставин доцільно шукати додаткові джерела доходів, наприклад, за рахунок розвитку нових послуг чи сервісів. Покращення взаємодії з клієнтами, підвищення якості обслуговування та формування довіри до підприємства також сприятимуть зміцненню фінансового стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдукаримов І.Т., Тен Н.В. Ефективність і фінансові результати господарської діяльності підприємства: критерії та показники їх характеризують, методика оцінки та аналізу. Соціально-економічні явища і процеси. 2018. № 5-6.
2. Андрющенко І. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємства в межах концепції оцінювання його життєздатності. Держава та регіони. Економіка та підприємство. 2019. № 6. С. 44-48.
3. Базилінська. О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / О.Я. Базилінська. К.: Центр учбової літератури. 2015. 328 с.
4. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика / Базилінська О.Я. К.: Центр учбової літератури. 2019. 328 с.
5. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємств: Навчальний посібник. Л.: Сполом, 2019. 211 с.
6. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: Учбовий курс / І.А. Бланк. К.: Ніка центр. 2018. 528 с.
7. Бондер Г.Д., Хараим Д.Н. Методи прогнозування фінансового стану підприємства на сучасному етапі. Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2014. №2. С.14-18.
8. Воронченко Т.В. Удосконалення механізму комплексного управління фінансами підприємства за допомогою аналітичних інструментів. Економічні науки. 2020. № 60.
9. Гайбура Ю.А., Загнітко Л.А. Фінансове прогнозування як елемент управління фінансовими ресурсами підприємства. Економіка і суспільство. 2017. №9. С. 968-974.
10. Горелкіна І.А. Методичні підходи до обґрунтування системи економічних показників оцінки ефективності діяльності організації. Економічний аналіз: теорія і практика. 2018. № 9. С. 30-60. 56

11. Грабарева А. Методика аналізу грошових коштів підприємств. РИЗИК: Ресурси, інформація, постачання, конкуренція. 2016. № 1.
12. Гече С. Ф. Модель прогнозування фінансового стану підприємств на основі фінансових показників/ С. Ф. Гече. Науковий вісник Ужгородського університету. 2019. Вип. 42. С. 162-164
13. Голов С. Вдосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні в контексті євроінтеграції. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 1. С. 3-17.
14. Карпенко Г.В. Шляхи вдосконалення фінансового стану підприємства / Г.В. Карпенко // Економіка держави. – 2010. – №. 1. – С. 61-62.
15. Кирич Н.Б., Шведа Н.М., Юрик Н.Є. Конкурентні переваги як основа успішної стратегії розвитку організації. Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 2 (25). С. 334-344. URL: <http://surl.li/erxvb> (дата звернення 25.11.2024)
16. N. Kyrych, B. Andrushkiv, O. Nahaliuk, O. Pohaidak. Reasons of vulgarism problems in management and business-ethics and ways of their solution Monograph “Business Risk in Changing Dynamics of Global Village 2” Publishing House of University of Applied Sciences in Nysa 2019. P/338–345/ URL: <http://surl.li/erygb> (дата звернення 25.11.2024)
17. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2008. – 483с.
18. Коптєва П.К. Сучасні уявлення про сутність фінансових ресурсів підприємства. Управління економічними системами: електронний науковий журнал. 2021. № 10.
19. Лобанок М.Ю., Войко А.В. Особливості аналізу дебіторської заборгованості. Фінансова життя. 2020. № 1.
20. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. Навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. К.: Знання. 332 с.
21. Череп А.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник. К.: Контор,

2015. 159 с.

22. Приходько Н.І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення. ФІП ФІП PSE. 2020. Т. 8, С. 188—190.

23. Савицька В. М. Економічний аналіз: навчальний посібник / В. М. Савицька, О.М. Загородна, Р.Ф. Федорович. – Тернопіль: Видавництво Астон, 2010 р. – 624 с.

24. Черниш С.С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. Інноваційна економіка. 2022. № 5. С. 142—146. 57

25. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: підручник / О.С. Філімоненков, Д.І. Дема. – Київ: Алерта, 2009. – 496 с.

26. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., переробл. та доповн. – Київ : Вид-во КНЕУ, 2008. – 552 с.

27. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія / А. Г. Семенов, О. О. Єропутова, Т. В. Перекрест, А. В. Лисенко. – Запоріжжя: КПУ, 2008. – 188 с.

28. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансовоекономічної діяльності підприємства: монографія / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексюк.– Київ: КНЕУ, 2002.– 192с.

29. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник / В.М. Шелудько. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – Київ: Знання, 2013. – 375 с.

30. Шершньова З. Е. Стратегічне управління : навч. посіб. / З. Е. Шершньова, С. В. Оборська. – Київ : КНЕУ, 2002. – 384 с.

31. Beaver W. Financial Ratios as Predictors of Failure // Empirical Research in Accounting, Selected Studies 1966, Supplement to: Journal of Accounting Research. – Vol. 4 (1966). – P. 71. – 111.

32. Tamari Meir: Financial Ratios as a Means of Forecasting Bankruptcy of Israel Bulletin. 1964. – P. 15. – 45

ДОДАТКИ